

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานความคิดและ เป็นข้อมูลประกอบการศึกษา วิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยที่ใช้การจัดการความรู้เพื่อพัฒนา สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการละเล่นพื้นบ้าน ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
2. สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษ
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การละเล่นพื้นบ้าน
5. การจัดการความรู้
6. บริบทของ โรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนคอนบาค
7. บริบทของชุมชนในเขตบริการ โรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนคอนบาค
8. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

จากการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำ

หลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนั้นได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผล ผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 ข : 5)

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในเอกสารนี้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจน ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น และสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามีคุณภาพและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความชัดเจนเรื่องการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ยึดมั่นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

3. พันธกิจ

1. จัดหลักสูตรที่เหมาะสม จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมอย่างมีคุณภาพ มีสื่ออุปกรณ์อย่างเพียงพอ ทัวถึง และทันสมัย โดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. เสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทุกด้าน มีคุณธรรม มีคุณลักษณะอัน

พึงประสงค์ตามที่โรงเรียนคาดหวัง และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสาธารณสมบัติ

3. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายชุมชนสัมพันธ์ เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมาย
4. พัฒนาคณาจารย์ให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
5. พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และเป็นแหล่งเรียนรู้

4. เป้าหมาย

1. ผู้เรียนมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ และต้องการของสังคม อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข
2. ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
3. ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีทักษะในการคิด การจัดการในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบ
4. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้แก่ตนเอง ท้องถิ่น และประเทศชาติ
5. ผู้เรียนรักการอ่าน การเขียน การค้นคว้า สามารถใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
6. ผู้เรียนมีความรัก ภาคภูมิใจในความเป็นไทย อนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
7. ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการพัฒนาตนเองและสังคม

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐาน 5 ประการที่นักเรียนพึงมี ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สมรรถนะเหล่านี้ได้หลอมรวมอยู่ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้ง 8 กลุ่ม สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนทั้ง 5 ประการได้แก่

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน

ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นคุณลักษณะในฐานะพลเมืองไทย ต้องรู้คุณค่า หวงแหน และเทิดทูนสถาบันสูงสุดของชาติ
2. ซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนมีจิตสำนึกค่านิยม และมีคุณธรรม จริยธรรม ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข
3. มีวินัย เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนเรียนด้านการประพฤติปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ของสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

4. ใฝ่เรียนรู้ เป็นคุณลักษณะของนักเรียนด้านความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ อยากรู้อยากเรียน รักการอ่านการเขียน การฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลทั้งด้วยตนเอง และร่วมกับผู้อื่นด้วยความขยัน หมั่นเพียร และอดทน และเปิดรับความคิด ใหม่ ๆ

5. อยู่อย่างพอเพียง เป็นคุณลักษณะ ของนักเรียนในการดำรงชีวิตอย่างมีความพอประมาณใช้ สิ่งของอย่างประหยัด พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่บนหลักเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี

6. มุ่งมั่นในการทำงาน เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีจิตสำนึกในการใช้บริหารงาน และทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในการทำงานตามความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะและมุ่งมั่นต่อความสำเร็จของงาน

7. รักความเป็นไทย เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่รู้จักหวงแหน อนุรักษ์พัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ประพฤติตามวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ไทย

8. มีจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนได้ทำประโยชน์ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจในลักษณะอาสาสมัครเพื่อแสดงความรับผิดชอบ ความเสียสละ มีจิตมุ่งทำประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม

7. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก

ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

8. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

9. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

ความสำคัญ

สังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่าย และกว้างขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต

ลักษณะเฉพาะ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแตกต่างจากการเรียนสาระการเรียนรู้อื่น เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้เรียนภาษาเพื่อความรู้เกี่ยวกับภาษาเท่านั้น แต่เรียนภาษาเพื่อสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร กับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพ การที่ผู้เรียนใช้ภาษาได้ถูกต้องคล่องแคล่วและเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ภาษา การจัดการเรียนการสอนภาษาที่ดี ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาให้มากที่สุดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

สาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิด วัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. ภาษาเพื่อการสื่อสาร : การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ตีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม
2. ภาษาและวัฒนธรรม : การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์ ความเหมือน และความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทยและนำไปใช้อย่างเหมาะสม
3. ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น : การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน
4. ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก : การใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน และสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

องค์ความรู้ที่เป็นสากลสำหรับผู้เรียนภาษาต่างประเทศและผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นมาตรฐานกลาง ซึ่งเป็นกรอบด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม แบ่งออกเป็น 4 สาระการเรียนรู้และ 8 มาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน อ 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

มาตรฐาน อ 1.2 มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน อ 1.3 นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยการพูดและการเขียน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน อ 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน อ 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของ ภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน อ 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน อ 4.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม

มาตรฐาน อ 4.2 ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

คุณภาพผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตรงตามจุดหมายของหลักสูตร อันเป็นคุณภาพความคาดหวังของหลักสูตร ดังนี้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้อง และคำแนะนำที่ฟังและอ่าน อ่านออกเสียงประโยค ข้อความ นิทาน และบทกลอนสั้น ๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน เลือกรับรู้ประโยคและข้อความตรงตามความหมายของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่อ่าน บอกใจความสำคัญ และตอบคำถามจากการฟังและอ่านบทสนทนา นิทานง่าย ๆ และเรื่องเล่า
2. พูด/เขียนโต้ตอบในการสื่อสารระหว่างบุคคล ใช้คำสั่ง คำขอร้อง คำขออนุญาต และใช้คำแนะนำ พูด/เขียนแสดงความต้องการ ขอความช่วยเหลือ ตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ง่าย ๆ พูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อน ครอบครัว และเรื่องใกล้ตัว พูด/เขียนแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว กิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลสั้น ๆ ประกอบ

3. พูด/เขียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อน และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เขียนภาพ แผนผัง แผนภูมิ และตารางแสดงข้อมูลต่าง ๆ ที่ฟังและอ่าน พูด/เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว

4. ใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางอย่างสุภาพ เหมาะสม ตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาล/วันสำคัญ/งานฉลอง/ชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา เข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความสนใจ

5. บอกความเหมือน/ความแตกต่างระหว่างการออกเสียงประโยคชนิดต่าง ๆ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและการลำดับตามโครงสร้างประโยคของภาษาต่างประเทศ และภาษาไทย เปรียบเทียบความเหมือน/ความแตกต่างระหว่างเทศกาล งานฉลอง และประเพณีของเจ้าของภาษา กับของไทย

6. ค้นคว้า รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นจากแหล่งเรียนรู้ และนำเสนอด้วยการพูด

7. ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสถานศึกษา

8. ใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ

9. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ (เน้นการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน) สื่อสารตามหัวเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม เวลาว่าง และนันทนาการ สุขภาพ และสวัสดิการการซื้อ-ขายและลมฟ้าอากาศ ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 1,050-1,200 คำ (คำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม)

10. ใช้ประโยคเดี่ยวและประโยคประสม (Compound Sentence) สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและวัฒนธรรม ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก สามารถเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นได้ตลอดทั้งวิถีเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารนั้น ผู้สอนจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่าสมรรถนะการสื่อสาร องค์ประกอบของสมรรถนะทางภาษา และแนวคิดหลักในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะการสื่อสาร

สมรรถนะการสื่อสารมีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้
สถาบันภาษาอังกฤษ (2553 ก : 52 - 61) ความหมายของสมรรถนะการสื่อสาร
(Communicative Competence) ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะการสื่อสารนั้น ผู้สอน
จำเป็นต้องเข้าใจความหมายของคำที่เกี่ยวข้อง 3 คำ คือ สมรรถนะ (Competence) การใช้ภาษาใน
การปฏิบัติ (Performance) และสมรรถนะการสื่อสาร (Communicative Competence) ดังนี้

1. สมรรถนะ (Competence) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในภาษา มีลักษณะดังนี้

1.1 การที่เจ้าของภาษาหนึ่ง ๆ จะรู้ว่าเป็นอัตโนมัติในไวยากรณ์ภาษาของตนเอง
โดยไม่ได้ผ่านการเรียนอย่างเป็นทางการ ความรู้นี้ก็คือ ความสามารถในการตัดสินใจเลือก
ภาษาในประโยค ถึงแม้ว่าจะไม่เคยได้อินประโยคนั้น ๆ มาก่อนก็ตาม

1.2 ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน
ใดงานหนึ่ง (Job Roles) ให้ประสบความสำเร็จและมีความโดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ในเชิงพฤติกรรม

1.3 การมีความสามารถหรือความรู้ที่เพียงพอที่จะทำงานได้ตามมาตรฐาน
(Satisfaction standard) แต่อาจไม่ทำให้ถึงกับดีกว่ามาตรฐาน (Not especially good, not excellent)

2. การใช้ภาษาในทางปฏิบัติ (Performance) หมายถึง ความสามารถจริง ๆ ของเจ้าของ
ภาษาในการถ่ายทอดเนื้อความให้เกิดความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ถึงแม้ว่าการใช้ภาษาจะไม่สมบูรณ์
และถึงแม้ว่าเจ้าของภาษาจะรู้กฎทางภาษาที่ถูกหรือผิดก็ตามเพราะความผิดพลาดนี้อาจเกิดขึ้นอยู่กับ
ปัจจัยต่าง ๆ เช่น การพูดผิด หรือพูดไม่จบประโยคเพราะเหนื่อย ตื่นเต้น หรือเบื่อไม่สนใจ

3. สมรรถนะการสื่อสาร (Communicative Competence)

ซาวิยอง (Savignon. 1997 : 14-15) ได้ให้ความหมายและอธิบายสมรรถนะการ
สื่อสารไว้ดังนี้

3.1 หมายถึง พลวัตรที่ขึ้นอยู่กับการเจรจาอย่างมีความหมายระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2
คนขึ้นไป (Interpersonal) ในระดับเดียวกัน

3.2 เป็นได้ทั้งการพูด การเขียนและระบบสัญลักษณ์

3.3 เป็นบริบทเฉพาะที่เกิดขึ้น การสื่อสารจะประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความเข้าใจ
ในบริบทนั้น ๆ และประสบการณ์เดิมของผู้สื่อสารที่เหมือนกัน โดยใช้ทักษะมาลาหรือทำเนียบของ
ภาษา (Register) ซึ่งหมายถึงระดับของภาษาที่ใช้ในสภาวะและสถานภาพบุคคล และลีลา (Style)

3.4 มีทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ในภาษา
(Competence) และการใช้ภาษาในทางปฏิบัติ (Performance) นั่น คือ ความรู้ ความเข้าใจภาษา
ผู้เรียนรู้อะไร (What to know) และการใช้ภาษาในทางปฏิบัติว่าผู้เรียนทำอะไร (What to do)

3.5 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงและขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดสมรรถนะในการสื่อสารสรุปได้ว่า

สมรรถนะการสื่อสาร (Communicative Competence) หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาทางปฏิบัติในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ให้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของสังคม

2. องค์ประกอบของสมรรถนะทางภาษา

1. สมรรถนะด้านการใช้ภาษา (Grammatical Competence) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการใช้ทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีองค์ประกอบทางภาษา ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านทักษะการฟัง (Listening) ผู้เรียนสามารถจำแนกเสียงและฟังข้อความในระดับความเร็วปกติของเจ้าของภาษาได้เข้าใจ

1.2 ด้านทักษะการพูด (Speaking) ผู้เรียนสามารถจำแนกเสียงได้ถูกต้องและสนทนาโต้ตอบด้วยสำเนียง (Accent) และจังหวะ (Rhythm) ที่เจ้าของภาษาเข้าใจ ประกอบด้วย

ด้านเสียง (Sounds) ได้แก่

1.2.1 Phoneme คือ หน่วยเสียงที่เล็กที่สุดที่มีความหมายในภาษา ได้แก่ เสียงสระ (Vowels) เสียงพยัญชนะ (Consonants) และเสียงสระผสม (Diphthongs)

1.2.2 Word Stress คือ ส่วนของคำที่ออกเสียงเน้นหนัก

1.2.3 Voiced -Voiceless เช่น ลงท้ายเสียง /-d/, /-t/

1.3 ด้านทักษะการอ่าน (Reading) ผู้เรียนสามารถรู้จักกลไกการอ่านและสามารถอ่าน ความเข้าใจได้ ในด้านต่าง ๆ เช่น คำศัพท์ (Vocabulary) ความหมาย (Meaning)

1.4 ด้านทักษะการเขียน (Writing) ผู้เรียนสามารถสะกดคำ (Spelling) ใช้เครื่องหมายวรรคตอน การเรียบเรียงประโยค โดยใช้กลไกในการเขียน คือ โครงสร้างประโยค (Syntax) ประกอบด้วย หน้าที่ของคำ (Part of speech) ได้แก่ Noun, Pronoun, Verb, Adjective, Adverb, Preposition, Conjunction, Interjection.

2. สมรรถนะด้านภาษาศาสตร์สังคม (Socio-linguistic Competence) หมายถึง ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมกับบุคคล สถานการณ์และสังคม (Function) คือ รู้ว่า จะต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ เช่น การพูดสนทนา (Conversation) ได้แก่ การพูดทักทาย (Greeting) การพูดเสนอแนะ (Suggestions) การพูดขอร้อง (Request)

3. สมรรถนะในการเรียบเรียงถ้อยคำ (Discourse Competence) หมายถึง ความสามารถในการตีความ การใช้ความสัมพันธ์ของข้อความโดยใช้ความรู้ทางไวยากรณ์ในการเชื่อมโยงความหมายทางภาษาให้เข้ากันได้ถูกต้องตามลักษณะของภาษาที่จะเกิดในบริบท (Context) ได้แก่

3.1 การตีความในบริบทต่าง ๆ (Interpretation)

3.2 การเชื่อมคำ ข้อความภายในประโยคหรือวลีที่เกี่ยวข้อง (Cohesion)

3.3 การเรียบเรียงประโยค ความคิด รายละเอียดเข้าด้วยกันอย่างชัดเจน (Coherence)

4. สมรรถนะด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competence) หมายถึง ความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อความหมายให้เข้ากับสถานการณ์ตลอดจนการใช้กิริยาท่าทาง สีหน้าและน้ำเสียงประกอบในการสื่อความหมาย ได้แก่ การแสดงออกทางภาษาในทางคำพูด (Verbal) เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) การกล่าวสุนทรพจน์ (Speech) การโด้วาทิ (Gestures) และการแสดงออกทางภาษาโดยไม่ใช้คำพูด (Non-Verbal) เช่น ภาษาท่าทาง (Body Language) ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้า (Facial Expression) ท่าทาง (Gestures)

ในการเรียนภาษาต่างประเทศผู้เรียนจะมีความรู้สมรรถนะทั้ง 4 สมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ครอบคลุมทั้ง 4 สมรรถนะ ในการเรียนภาษาต่างประเทศผู้เรียนจะมีความรู้สมรรถนะทั้ง 4 สมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ครอบคลุมทั้ง 4 สมรรถนะ

Canale and Swan (1980 ; อ้างอิงใน สถาบันภาษาอังกฤษ. 2553 ก : 58-59) กล่าวว่า การศึกษาสมรรถนะด้านการใช้ภาษา (Grammatical Competence) และสมรรถนะด้านภาษาศาสตร์สังคม (Socio-linguistic Competence) มีความสำคัญมากต่อสมรรถนะการสื่อสาร เพราะการเลือกใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ความซับซ้อนของไวยากรณ์
2. ความชัดเจนของหน้าที่ของภาษาเพื่อการสื่อสาร
3. ความเข้าใจในหน้าที่ของภาษา
4. การนำภาษาที่เรียนรู้ไปใช้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้
5. ความชัดเจนในรูปแบบของภาษาถิ่นในแต่ละท้องถิ่น

สมรรถนะด้านการสื่อสาร (Strategic Competence) ใช้กลวิธี 2 แบบ คือ กลวิธีใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Verbal) และกลวิธีการใช้ภาษาท่าทาง (Non-verbal) เมื่อผู้พูดไม่แน่ใจและ

สมรรถนะในการใช้ภาษาไม่พอเพียง (Insufficient grammatical competence) เพื่อให้เกิดการสื่อสารได้อย่างมีความหมายสมบูรณ์

Savignon (1997 ; อ้างอิงใน สถาบันภาษาอังกฤษ. 2553 ก : 59-60) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะในการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน คือ สมรรถนะด้านการใช้ภาษา (Grammatical Competence) สมรรถนะด้านภาษาศาสตร์สังคม (Socio-linguistic Competence) สมรรถนะในการเรียบเรียงถ้อยคำ (Discourse Competence) และสมรรถนะด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competence) ว่าไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับของสมรรถนะ แต่ขึ้นอยู่กับกรณีปฏิบัติสัมพันธ์ของผู้สื่อสารในแต่ละสมรรถนะเพื่อให้การสนทนาคำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

Rivers (1972 ; อ้างอิงใน สถาบันภาษาอังกฤษ. 2553 ก : 61) ได้เสนอกิจกรรมที่ชื่อว่า Skill-getting และ Skill-using ดังนี้

กิจกรรมทักษะการรับรู้ (Skill-getting) คือ การที่ผู้สอนได้สอนพื้นฐานความรู้หรือทักษะความสามารถในการสื่อสารให้แก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นส่วน ๆ และเป็นขั้นตอน นำไปพัฒนาการฝึกที่เป็นประโยชน์ เช่น Mechanical drills, Meaningful drills และ Communicative drills

กิจกรรมการใช้ทักษะ (Skill-using) คือ การที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง หรือทำกิจกรรมกับเพื่อน ผู้เรียนสามารถใช้เทคนิคหรือกลวิธีต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ทางภาษาและสื่อต่าง ๆ เช่น ใช้ท่าทาง (Gesture) ใช้การวาดภาพ (Drawing) หรือใช้ภาษาใบ้ (Pantomime) ฯลฯ ในการสื่อสารหรืออธิบายความหมาย ซึ่งแสดงถึงพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนที่สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารในการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นบริบท (Context) ใหม่ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า สมรรถนะทางการสื่อสารไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่ต้องหลอมรวมอยู่ด้วยกันทั้ง 4 สมรรถนะ การที่ผู้เรียนจะมีสมรรถนะในการสื่อสารได้อย่างดีนั้น ผู้เรียนควรมีความรู้ทุกสมรรถนะ และผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ทั้งสี่สมรรถนะ ผู้เรียนได้ฝึกฝนประสบการณ์ในชั้นเรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ไปใช้ในสถานการณ์จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดหลักในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

สถาบันภาษาอังกฤษ (2553 ก : 62) กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกรอบเนื้อหาหรือขอบข่ายขององค์ความรู้ที่จัดเป็นหมวดหมู่ของเนื้อหาเฉพาะอย่าง

เป็นระบบ สาระหลักต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและควรสอนในลักษณะบูรณาการมากกว่า จะแยกสอนทีละสาระ

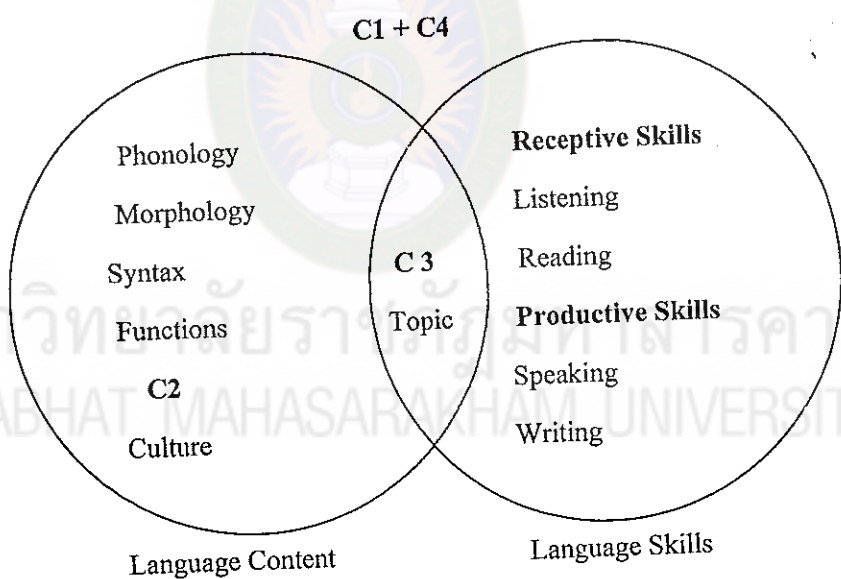
สาระ (Standards) กำหนดไว้สะท้อนถึงเป้าหมายในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนทุกระดับชั้นในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ภาษา ดังนี้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communications)

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม (Cultures)

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (Connections)

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชน โลก (Communities)

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ สาระหลักทั้งสี่สาระ 4 Cs

สรุปได้ว่า การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยเนื้อหาของภาษา (Language Content) และทักษะทางภาษา (Language Skills) ในส่วนของเนื้อหาของภาษา ประกอบไปด้วย เสียง (Phonology) คำ (Morphology) ประโยค (Syntax) และหน้าที่ของภาษา (Functions) ซึ่งมี วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ประกอบอยู่ด้วย ผ่านการสื่อสารหรือการเรียนรู้โดยมีหัวข้อ (Topic) เป็นตัวเชื่อม โยงกับทักษะทางภาษา ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการรับสาร (Receptive Skills) ได้แก่ ทักษะ

การฟัง (Listening Skill) และทักษะการอ่าน (Reading Skill) และทักษะของการส่งสาร (Productive Skills) ได้แก่ ทักษะการพูด (Speaking Skill) และทักษะการเขียน (Writing Skill)

4. การสอนทักษะการพูด (Speaking Skill)

การพูดเป็นการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกให้ผู้ฟังได้รับรู้และเข้าใจ จุดมุ่งหมายของผู้พูด ทักษะการพูดจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับบุคคลในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และในการสอนภาษาต่างประเทศทักษะการพูดจึงนับได้ว่าเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นมาก เพราะผู้ที่พูดได้ย่อมสามารถฟังผู้อื่นได้เข้าใจ และจะช่วยให้การอ่านและการเขียนง่ายขึ้น (สุมิตรา อังวัฒนกุล. 2539 : 167)

Roger Scott (1981 ; อ้างอิงใน สุมิตรา อังวัฒนกุล. 2539 : 167) ได้เสนอขั้นตอนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ในการสอนทักษะการฟังไว้ดังนี้

1. ขึ้นบอควัตถุประสงค์ ผู้สอนควรบอกให้ผู้เรียนรู้อะไรที่จะเรียน
2. ขึ้นเสนอเนื้อหา การเสนอเนื้อหาควรอยู่ในรูปบริบท ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของภาษา ความหมายของข้อความที่จะพูด ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับบริบท เช่น ผู้พูดเป็นใคร มีความรับผิดชอบกับคู่สนทนาอย่างไร ผู้สนทนาพยายามจะบอกอะไร สิ่งที่พูด สถานที่พูดและเนื้อหาที่พูดมีอะไรบ้าง
3. ขึ้นการฝึกและการถ่ายคอน การฝึกจะกระทำทันทีหลังจากเสนอเนื้อหา อาจจะมีการพูดพร้อม ๆ กัน หรือเป็นคู่ ผู้สอนควรให้ผู้ฟังได้ยินได้ฟังสำนวนหลาย ๆ แบบ และเป็นสำนวนภาษาที่เจ้าของภาษาใช้จริงและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง

Mary Finocchiaro and Christopher Brumfit (1983 ; อ้างอิงใน สุมิตรา อังวัฒนกุล. 2539 : 168) ได้เสนอกิจกรรมในการสอนทักษะการพูด ซึ่งผู้สอนอาจเลือกใช้ให้เหมาะกับนักเรียนแต่ละระดับ ดังนี้

1. ให้ตอบคำถาม ซึ่งครูหรือเพื่อนในชั้นเป็นผู้ถาม
2. บอกให้เพื่อนทำตามคำสั่ง
3. ให้นักเรียนถามหรือตอบคำถามของเพื่อนในชั้น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ นอกชั้น

เรียน

4. ให้บอกลักษณะวัตถุสิ่งของต่าง ๆ จากภาพ
5. ให้เล่าประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน โดยครูอาจให้คำสำคัญต่าง ๆ
6. ให้รายงานเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่กำหนดหัวข้อให้

7. จัดสถานการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียน ให้นักเรียนใช้บทสนทนาต่าง ๆ กันไป เช่น ร้านขายของ ร้านอาหาร ธนาคาร เป็นต้น
8. ให้เล่นเกมต่าง ๆ ทางภาษา
9. ให้ได้วาที อภิปราย แสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่าง ๆ
10. ให้ฝึกสนทนาทางโทรศัพท์
11. ให้อ่านหนังสือพิมพ์ไทย แล้วรายงานเป็นภาษาอังกฤษ
12. ให้แสดงบทบาทสมมติ

5. ความสามารถในการพูดและระดับความสามารถในการพูด

ความสามารถในการพูดแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ สถาบันบริการการสอบสัมภาษณ์ด้านต่างประเทศ (The Foreign Institute Oral Interview) ได้จัดความสามารถในการพูดไว้ 5 ระดับ (อ้างอิงใน สุภวรรณ นาคนิล. 2552 : 32)

ระดับที่ 1 ระดับต้น (Elementary Proficiency) ผู้พูดสามารถเข้าใจคำถามและประโยคบอกเล่าง่าย ๆ โดยถามและตอบได้ด้วยความรู้ทางภาษาที่จำกัด

ระดับที่ 2 ระดับใช้งานได้ในวงจำกัด (Limited Working Proficiency) ผู้พูดสามารถพูดในสถานการณ์พื้นฐานของสังคมได้ เช่น แนะนำตัวและสนทนาในเรื่องง่าย ๆ ที่มีได้เตรียมตัวมาก่อน เช่น เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัวและตนเอง

ระดับที่ 3 ระดับมืออาชีพขั้นต้น (Minimum Professional) ผู้พูดสามารถสนทนาเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ด้านอาชีพ สังคม รวมทั้งเรื่องที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะเรื่อง

ระดับที่ 4 ระดับมืออาชีพ (Full Professional Proficiency) ผู้พูดสามารถพูดได้อย่างคล่องแคล่วถูกต้องในการสนทนาทุกระดับ โดยมีข้อบกพร่องด้านการออกเสียง ไวยากรณ์น้อยมาก และสามารถโต้ตอบได้อย่างเหมาะสมในทุกเรื่องแม้แต่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย

ระดับที่ 5 ระดับเจ้าของภาษา (Native or Bilingual Proficiency) ผู้พูดสามารถพูดได้เท่าเทียมกับเจ้าของภาษา ใช้คำศัพท์ คำนวน คำพูดและการอ้างอิงทางวัฒนธรรมได้

นอกจากนี้ Carroll (1977 ; อ้างอิงใน สุภวรรณ นาคนิล. 2552 : 33-34) ได้จัดระดับความสามารถในการพูดเป็น 9 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับผู้ใช้ภาษาไม่ได้ (Non-user) ผู้พูดไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาได้เลย

ระดับที่ 2 ระดับผู้ใช้ภาษาได้เล็กน้อย (Intermittent) ผู้พูดสามารถพูดได้เพียงคำสองคำ

ระดับที่ 3 ระดับผู้ใช้ภาษาได้จำกัดมาก (Extremely Limited) ผู้พูดพูดตะกุกตะกัก เข้าใจผิดบ่อย ๆ เข้าใจบทสนทนาในระดับปกติเพียงเล็กน้อย จึงไม่อาจจะคุยต่อเนื่องได้ด้วยเรื่องราว ที่ถูกต้อง จับใจความสำคัญได้แต่จับรายละเอียดไม่ได้

ระดับที่ 4 ระดับผู้ใช้ภาษาเกือบจะพอเพียง (Marginal) สนทนาโต้ตอบได้ แต่ไม่สามารถนำการสนทนาพูดเสนอแนะหรืออภิปรายได้ ขาดความถูกต้องและคล่องแคล่ว การสนทนา ดำเนินไปอย่างไม่ต่อเนื่อง แต่ยังคงแสดงให้เห็นว่าเข้าใจเรื่องที่สนทนาได้ตรงกัน มีสำเนียงภาษาเดิมปนอยู่ ซึ่งแตกต่างจากระดับที่ 3 ตรงที่ว่าผู้สนทนามีความเข้าใจผิดกันน้อยกว่า

ระดับที่ 5 ระดับผู้ใช้ภาษาได้ปานกลาง (Modest) ผู้พูดสื่อใจความสำคัญในบทสนทนาได้แต่ยังขาดลีลาทางภาษา และไวยากรณ์ผิดพลาด ต้องถามหรือถูกถามเป็นครั้งคราวเพื่อให้ได้ใจความชัดเจน ขาดความคล่องแคล่วและความสามารถในการนำบทสนทนา ผู้พูดต้องพูดชัดถ้อยชัดคำจึงดำเนินการสนทนาได้ แต่ไม่ค่อยน่าสนใจหรือมีลีลาทางภาษาไม่ค่อยจะดีนัก

ระดับที่ 6 ระดับผู้ที่สามารถใช้ภาษาได้ (Competent) ผู้พูดสามารถคุยหัวข้อที่ต้องการติดตามเรื่อง เปลี่ยนเรื่องพูดได้ หยุคหรือตะกุกตะกักเป็นครั้งคราว มีความสามารถในการริเริ่มเรื่องสนทนาได้

ระดับที่ 7 ระดับผู้ใช้ภาษาได้ดี (Good) ผู้พูดเล่าเรื่องได้ชัดเจนและมีเหตุผล สนทนาได้อย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องเป็นราวแต่ไม่คล่องแคล่วมากนัก สามารถติดตามการสนทนาเมื่อมีการเปลี่ยนน้ำเสียง มีการพูดตะกุกตะกักหรือพูดซ้ำคำ แต่โต้ตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ 8 ระดับผู้ใช้ภาษาดีมาก (Very Good) ผู้พูดสามารถอภิปรายอย่างมีประสิทธิภาพ นำการสนทนา ดำเนินเรื่องต่อและขยายความได้ตามความจำเป็น แสดงอารมณ์ขันโต้ตอบด้วยน้ำเสียงและท่าทางที่เหมาะสม

ระดับที่ 9 ระดับผู้เชี่ยวชาญในการใช้ภาษา (Expert) สามารถพูดได้เหมือนเจ้าของภาษาในหัวข้อต่าง ๆ สามารถนำการสนทนาขยายความและพูดได้ใจความสำคัญ

นอกจากนี้ สมถวิล ชนะ โสภณ (2523 : 35) ได้เสนอแนวปฏิบัติในการฝึกให้เด็กพูดภาษาดังนี้

1. การพูดต้องมีแรงจูงใจภายใน ได้แก่ การที่ผู้พูดปรารถนาที่จะบอกถึงที่น่าสนใจ สิ่งที่สำคัญแก่ผู้ฟัง แรงจูงใจภายนอก เช่น คะแนนในการสอบพูด ดังนั้นครูจึงต้องคำนึงถึงแรงจูงใจที่จะทำให้นักเรียนต้องการพูด ต้องการแสดงความคิดเห็น ไม่ใช่การนำคำพูดของผู้อื่นมาพูด คำพูดของนักเรียนควรได้รับแรงหนุนซึ่งจะช่วยให้เด็กต้องการตอบด้วยตนเอง
2. การพูดต้องมีผู้ฟัง ครูควรจัดกระบวนการสอนที่ทำให้เด็กพูดกับเพื่อนร่วมชั้น ไม่ใช่พูดกับครูคนเดียว พยายามให้เด็กพูดสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ไม่ใช่เล่าเรื่องที่

ทุกคนได้เรียนมาแล้ว เพราะจะไม่มีใครฟังสิ่งที่ตนเองรู้

3. เวลาที่คนพูดปกติมักจะใส่อารมณ์ลงในสิ่งที่เขาพูด แสดงความรู้สึกนึกคิด คตินั้น ครูจึงควรสอนเด็กในเรื่องการใช้ระดับเสียงสูง – ต่ำ

4. การพูดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ควรสร้างสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้เด็กพูด

5. ภาษาพูดค่อนข้างอิสระเด็กควรรู้จักใช้ประโยคสั้น ๆ ซึ่งมักใช้พูดปกติ

6. เด็กควรคุ้นเคยกับการพูดแบบธรรมชาติ เช่น การตอบโดยใช้ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ แต่สื่อความหมายได้ การใช้คำย่อ เป็นต้น

7. ครูควรคำนึงลักษณะประจำตัวของเด็ก ซึ่งมีผลต่อการร่วมมือในการพูด เช่น ช่างพูด หรือขี้อาย ตกใจง่าย ลักษณะเหล่านี้มีผลต่อการพูดภาษา

8. ครูควรใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของเด็ก และไม่แก้ไขข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์มากนัก เพราะอาจไปขัดกับความพยายามที่จะเรียบเรียงคำพูดของเด็ก ครูควรคำนึงถึงเฉพาะข้อผิดพลาดที่ทำให้ความหมายผิดไปเท่านั้น แล้วจึงทบทวนให้เด็กทั้งชั้น ได้ฝึกอีกครั้ง

9. การพูดภาษาที่เป็นธรรมชาติจะเกิดขึ้นได้ในห้องเรียนที่มีบรรยากาศเป็นกันเอง ระหว่างครูและนักเรียน

10. แบบเรียนที่รูปสนทนา (Dialogue) จะช่วยการสอนพูดได้ดี เพราะในบทสนทนาจะมีภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

สามารถสรุปได้ว่าการจัดระดับการพูดมีหลายระดับ แตกต่างกันที่ความละเอียดของแต่ละระดับ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสิ่งที่ต้องการสื่อสารมากที่สุดการพูดได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ และต้องอาศัยองค์ประกอบอย่างอื่นด้วย เช่น การจัดกิจกรรม ความพร้อมของผู้เรียนและตัวผู้สอน สื่อการสอน เป็นต้น

6. ขั้นตอนในการสอนทักษะการพูด

Donn Byme (1986 ; อ้างอิงใน สุภวรรธ นาคนิล. 2552 : 34-35) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนในการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ 3 ขั้น คือ

1. ขั้นการให้ความรู้ (The Presentation Stage) ผู้สอนเป็นผู้เลือกเนื้อหาการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำสิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ในขั้นนี้ คือ โครงสร้างของภาษา ศัพท์ การสื่อความหมายเพื่อแสดงจุดมุ่งหมายทางสังคมของผู้พูด ซึ่งควรใช้บทสนทนาในการสอนเพราะการใช้บทสนทนาทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์จริง จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาและนำไปใช้พูดได้ตามต้องการ

2. **ขั้นการฝึกฝน (The Practice Stage)** ขั้นนี้ผู้เรียนจะมีบทบาทมากขึ้น โดยที่ครูจะทำหน้าที่แจกจ่ายงานให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนบทเรียนด้วยการพูดให้มากที่สุด เช่น การจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมคู่ หรือกิจกรรมเดี่ยว

3. **ขั้นการใช้ภาษาตามความต้องการ (The Production Stage)** ในขั้นนี้ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนะนำหรือที่ปรึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ความเข้าใจมาใช้ในการสื่อความหมายอย่างเสรีตามความต้องการของตน เป็นการพิสูจน์ให้รู้ว่าผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนมาใช้ในการสถานการณ์จริงได้หรือไม่ ข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่อาจเกิดกับผู้เรียนในการใช้ภาษาจริง ไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กล้าแสดงออกทางภาษา

ขั้นตอนการสอนทักษะการพูดเป็นทักษะทางภาษาที่ซับซ้อน ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนเป็นเวลานาน โดยใช้การสอนทักษะการพูด 3 ขั้นตอน คือ ขั้นบอกวัตถุประสงค์ ขั้นเสนอเนื้อหา ขั้นการฝึกและถ่ายโอน และในแต่ละขั้นตอนควรมีการสอดแทรกกิจกรรมในการฝึกฝนเข้าไปด้วย เช่น การปฏิบัติตามคำสั่ง การสนทนาถามตอบซึ่งผู้สอนควรเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน

7. การสอนทักษะการเขียน (Writing Skill)

เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ การฝึกทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารจะเป็นการเขียนในระดับสูงกว่าการเขียนประโยค แต่เป็นการเขียนด้วยคำและความหมายในรูปแบบของประโยคที่เป็นที่ยอมรับ และเรียบเรียงประโยคให้เหมาะสมและสามารถสื่อความหมายได้

สุมิตรา อังวัธนกุล (2539 : 185) ได้เสนอขั้นตอนในการสอนเขียนเป็น 3 ประเภทตามลักษณะการเขียน ดังนี้

1. **การเขียนแบบควบคุม (Controlled Writing)** ผู้สอนจะให้เนื้อหาและรูปแบบภาษาสำหรับผู้เรียนใช้ในการเขียนจะเป็นการเสริมแรงการใช้คำศัพท์หรือโครงสร้างประโยคแบบใดแบบหนึ่งหรือเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการเขียนอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นการให้ผู้เรียนลอกข้อความ โดยเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบบางอย่าง เช่น เปลี่ยนคำเอกพจน์เป็นพหูพจน์ เปลี่ยนกาลเวลา เป็นต้น

2. **การเขียนแบบมีการชี้แนะ (Guided Writing)** เป็นกิจกรรมที่พัฒนามาจากการเขียนแบบควบคุม โดยผู้สอนให้เนื้อหาและรูปแบบภาษาเพียงบางส่วนสำหรับผู้เรียนใช้ในการเขียน เช่น ประโยคเริ่มต้น ประโยคสุดท้าย คำถามหรือข้อมูลจำเป็นสำหรับการเขียน และผู้เรียนจะมีการอภิปรายร่วมกัน และกำหนดกลยุทธ์การเขียนของตนเอง ดังนั้นข้อเขียนแต่ละคนอาจมีความคล้ายคลึงกันแต่ไม่เหมือนกัน

3. การฝึกการเขียนในลักษณะของการเขียนแบบอิสระ (Free Writing) ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ขั้นตอนของการเขียน ซึ่งช่วยในด้านการรวบรวมความคิดและเรียบเรียงความคิดก่อนที่จะได้ข้อเขียนที่สมบูรณ์ ผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเขียนบันทึก (Note) การเขียนโครงร่าง (Outline) และการเขียนร่าง (Draft) เป็นการฝึกประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้เรียน

Donn Byrne (1979 : 112-118 ; อ้างอิงใน สุมิตรา อังวัฒนกุล. 2539 : 194) ได้เสนอขั้นตอนในการเขียนแบบเสรี ดังนี้

1. ผู้เรียนรวบรวมความคิดทั้งหมดที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียนและเขียนความคิดทั้งหมดนี้ ทบทวน คัดเลือก เพิ่มเติม ตัดทอน เป็นการกระตุ้นความคิดของผู้เรียน มีการเชื่อมโยงความคิดที่มีอยู่เดิมกับความคิดใหม่ และเพิ่มเติมรายละเอียดจนเป็น โครงร่างของเรื่องที่จะเขียน การเขียนสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนคิดได้จะทำให้ผู้เรียนมีจุดเริ่มต้นของการเขียน และเกิดความคิดใหม่ ๆ ต่อเนื่องกัน
  2. ผู้เรียนรวบรวมความคิดต่าง ๆ แล้วเขียน โครงร่าง (Outline) โดยกำหนดการจัดลำดับความคิดและวิธีการเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมกลมกลืน ผู้เรียนอาจเขียนโครงร่างในลักษณะการบันทึก (Note) สำหรับขยายใจความต่อไปก็ได้
  3. ผู้เรียนเขียนร่าง (Draft) จากโครงร่างที่ทำไว้เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้เรียนควรฝึกเป็นประจำ เพื่อก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นหรือมีการเปลี่ยนแปลงการจัดลำดับหรือข้อความจากที่กำหนดไว้ใน โครงร่าง
  4. ผู้เรียนจะต้องปรับปรุงแก้ไขร่างที่เขียนไว้ เช่น แก้ไขคำผิด แก้ไขสำนวน ซึ่งผู้เรียนจะต้องอ่านร่างตั้งแต่ต้นจนจบ อาจมีการปรับปรุงแก้ไขการจัดลำดับข้อความ เพิ่มหรือลดจำนวนย่อหน้า เป็นต้น
  5. ผู้เรียนเขียนข้อความที่สมบูรณ์ที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงแล้ว อาจจะมีความคิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นและภาพรวมของข้อความที่สมบูรณ์จะทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ว่าความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นนี้สมควรจะสอดแทรกเข้าไปหรือไม่อย่างไร
- ทักษะการเขียนเป็นทักษะการสื่อสารที่เกิดขึ้นหลังจากผู้เรียนได้รับการฝึกในด้านการฟัง การพูดและการอ่าน ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อมีจะให้ผู้เรียนได้ฝึกความคิดใหม่ ๆ และคิดสร้างสรรค์ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับสูงต่อไป

8. ขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมุ่งเน้นที่การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการใช้ภาษาตามความมุ่งหมายในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ความสำคัญแก่ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาและความถูกต้องของภาษา เน้นการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกการใช้ภาษาที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริงให้มากที่สุด โดยฝึกในลักษณะทักษะสัมพันธ์ (Integrated Skills) ผู้สอนเป็นผู้นำกิจกรรมมาให้ผู้เรียนฝึก สุมิตรา อังวัฒนกุล (2539 : 112) สรุปขั้นตอนการสอน ดังนี้

1. ขั้นเสนอเนื้อหา (Presentation or Introducing New Language)

การเสนอเนื้อหาจะเน้นที่การให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษา ดังนี้

ผู้สอนนำเข้าสู่เนื้อหาโดยในขั้นเริ่มแรกนี้ผู้สอนเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่ผู้เรียนก่อน โดยอาจใช้รูปภาพ การเล่าเรื่อง ให้ฟัง ฯลฯ จากนั้นจึงเสนอเนื้อหาทางภาษาแก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนฟังหรืออ่านในคำนำเนื้อหาที่เสนอ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาต่างประเทศหลายคนเห็นพ้องกันว่าควรเป็นเนื้อหาที่มีบริบทหรือสถานการณ์กำกับอยู่ด้วย ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวหรือบทสนทนา แต่ไม่ควรเป็นประโยคเดี่ยว ๆ และเนื้อหานี้นอกจากจะมีคำศัพท์และรูปแบบภาษาที่ต้องการนำมาสอนแล้ว ก็ควรจะมีคำศัพท์หรือรูปแบบภาษาที่ผู้เรียนเคยเรียนมาบ้างแล้ว เพื่อช่วยให้สามารถเข้าใจเรื่องราวที่ฟังหรืออ่านได้บ้าง จากนั้นผู้สอนจะกระตุ้นการเรียนรู้ (Elicitation) โดยตรวจสอบว่าผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่ฟังหรืออ่านเพียงใด เช่น ถามคำถามให้ตอบหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนพูด ถ้าผู้เรียนตอบได้หรือสามารถใช้ภาษาได้ก็ไม่จำเป็นต้องเสียเวลากับการเสนอเนื้อหามากนัก ทั้งนี้เพราะผู้เรียนอาจเคยเรียนรู้เนื้อหาดังกล่าวมาบ้างแล้ว แต่ถ้าผู้เรียนตอบได้บ้างหรือไม่ได้เลย ผู้สอนต้องตระหนักว่าจำเป็นต้องสอนหรืออธิบายเนื้อหาทางภาษาดังกล่าวให้ผู้เรียนเข้าใจ และในการสอนผู้สอนต้องอธิบาย (Explanation) และแสดงให้ผู้เรียนเห็นว่าเนื้อหาภาษานั้นมีรูปแบบวิธีการใช้และมีความหมายอย่างไร และถ้าจำเป็นอาจใช้ภาษาแม่ในการอธิบายก็ได้

2. ขั้นการฝึก (Practice/Controlled Practice)

ขั้นการฝึกเป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาที่เพิ่งเรียนรู้ใหม่ในลักษณะของการฝึกแบบควบคุม (Controlled Practice) โดยมีผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการฝึก โดยทั่วไปในขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนจดจำรูปแบบของภาษาได้ จึงเน้นที่ความถูกต้องของภาษาเป็นหลัก แต่ก็มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และวิธีการใช้รูปแบบภาษานั้น ๆ ด้วยเช่นกัน ในขั้นเริ่มแรกมักใช้วิธีการฝึกแบบกลไก (Mechanical Drill) หรือบางครั้งเรียกว่าการฝึกซ้ำ ๆ (Repetition Drill) คือ เป็นการให้นักเรียนฝึกซ้ำ ๆ ตามตัวอย่าง จนกระทั่งสามารถจำและใช้รูปแบบภาษานั้นได้

แต่ไม่เน้นในด้านความหมาย ดังนั้นในการฝึกแบบนี้นักเรียนอาจจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจความหมายของรูปแบบภาษาที่ใช้ในการฝึกก็ได้

สำหรับการฝึกนั้นมักจะเป็นการให้นักเรียนฟังตัวอย่างภาษา การฟังอาจให้ผู้เรียนฟังจากเทปหรือจากผู้สอนประมาณ 1-3 ครั้ง ในกรณีที่ผู้สอนเป็นผู้พูดให้ฟังจะต้องออกเสียงหรือพูดอย่างเป็นธรรมชาติด้วยความเร็วปกติ จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกพูดหรือออกเสียงพร้อมกันตามตัวอย่าง ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนฝึกพร้อมกันทั้งห้องหรือแบ่งฝึกทีละครั้งห้องตามความเหมาะสม การฝึกในลักษณะนี้จะทำให้ทุกคนมีโอกาสฝึกด้วยตนเองพร้อม ๆ กับได้เรียนรู้การออกเสียงหรือการพูดจากเพื่อนคนอื่นด้วย หลังจากฝึกพร้อมกันแล้วผู้สอนสุ่มเรียกผู้เรียนให้ฝึกทีละคน ในขณะเดียวกันให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ ที่เหลือมีส่วนช่วยผู้ที่ถูกเรียกให้ฝึกเดี่ยวได้ ถ้าผู้เรียนคนนั้นมีปัญหาในการฝึก ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมแม้จะเป็นการฝึกทีละคนก็ตาม นอกจากนี้ผู้สอนต้องให้ข้อมูลป้อนกลับผู้เรียนแต่ละคนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าตนใช้ภาษาถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ผู้สอนก็อาจตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนในด้านความหมายได้ โดยถามคำถามง่าย ๆ ให้ผู้เรียนตอบสั้น ๆ ว่าใช่หรือไม่ใช่ หรือถูก-ผิด เป็นต้น การฝึกแบบควบคุมนี้เน้นที่ความถูกต้องของรูปแบบภาษาเป็นสำคัญ ฉะนั้นการฝึกในขั้นตอนนี้ควรใช้เวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Production/Free Practice)

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจัดเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้เพราะการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเปรียบเสมือนตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ภาษาในชั้นเรียนกับการนำภาษาไปใช้จริงนอกชั้นเรียน การฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารโดยทั่วไปจึงมีจุดประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนได้ลงใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะแนวทางเท่านั้น การฝึกใช้ภาษาในลักษณะนี้มีประโยชน์ในแง่ที่ช่วยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้รู้ว่า ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้ภาษาไปแล้วมากน้อยเพียงไร ซึ่งการที่จะถือว่านักเรียนได้เรียนรู้แล้วอย่างแท้จริงก็คือการที่นักเรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เองโดยอิสระ นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้โอกาสนำความรู้ทางภาษาที่เคยเรียนมาแล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ในการฝึกในขั้นตอนนี้อีกด้วย เพราะผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาตามรูปแบบที่กำหนดมาให้เหมือนดังการฝึกแบบควบคุม ซึ่งการได้เลือกใช้ภาษาเองนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี วิธีการฝึกมักฝึกในรูปของการทำกิจกรรมแบบต่าง ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มหรือจัดการขึ้นเริ่มต้นของกิจกรรมให้ เช่น อธิบายวิธีทำกิจกรรม จัดกลุ่มผู้เรียน หลังจากนั้นผู้เรียนจะเป็นผู้ทำกิจกรรมเองทั้งหมด ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหาในการทำกิจกรรมและเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับหรือประเมินผลการทำกิจกรรมภายหลัง

9. กลวิธีการสอน

การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2539 : 115) ได้สรุปกลวิธี และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

1. การใช้สื่อซึ่งเป็นของจริง (Authentic Materials) เป็นการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถนำความรู้ในชั้นเรียน ไปใช้ภายนอกได้ และเป็นการเรียนภาษาอย่างเป็นธรรมชาติในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะใช้สื่อจริงในการสอน และให้การบ้าน โดยให้ผู้เรียนฟังการพูดจากวิทยุหรือโทรทัศน์จริง ๆ เช่น การพยากรณ์อากาศ อย่างน้อยก็ควรเป็นสื่อที่นำมาจากภาษาที่ใช้จริงอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ คือ สื่อที่ไม่มีข้อความ หรือที่ไม่ต้องใช้ภาษามากนัก แต่ต้องสามารถนำมาอภิปรายได้อย่างกว้างขวาง เช่น เมนูอาหาร ตารางเวลา เป็นต้น
2. การเรียงประโยคที่จัดวางอย่างสับสน (Scramble Sentences) เป็นการอ่านข้อความที่ได้จากประโยคที่เรียงไว้อย่างสับสน ไม่เป็นลำดับและข้อความอาจจะมาจากเรื่องที่ผู้เรียนเคยเรียนแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนเรียงเรียงประโยคใหม่ให้ถูกต้องตามเนื้อเรื่องที่เรียน กิจกรรมนี้จะฝึกให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับ Cohesion และ Coherence โดยเรียนรู้ว่าประโยคต่าง ๆ เชื่อมต่อกันได้อย่างไร ซึ่งเป็นการเรียนรู้อีกระดับหนึ่งทางภาษาศาสตร์ โดยต้องรู้การอ้างอิงย้อนกลับ ซึ่งเป็นตัวสำคัญในการเชื่อมข้อความให้ต่อเนื่องกันในการเขียนข้อความ ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเรียงเรียงประโยคในบทสนทนาใหม่ให้ถูกต้อง หรืออาจให้จัดชุดรูปภาพให้เป็นเรื่องราวและเขียนประโยคประกอบเรื่องขึ้น
3. เกมทางภาษา (Language Games) เป็นการนำเกมมาใช้ในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร นอกจากผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานแล้วยังเป็นการฝึกการใช้ภาษาอย่างดียิ่ง เกมที่จะใช้ได้ต้องมีลักษณะ 3 ประการ คือ การหาข้อมูลที่ขาดหายไป (Information Gap) เช่น ผู้พูดไม่ทราบว่าเป็นเพื่อนในชั้นจะทำอะไรในสุดสัปดาห์นี้ ตัวเลือก (Choice) ผู้พูดมีตัวเลือกว่าจะคาดการณ์ว่าเพื่อนน่าจะทำอะไรและจะใช้คำพูดอย่างไร และการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ผู้พูดจะได้รับข้อมูลป้อนกลับจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ถ้าประโยคที่เขาใช้ไม่เป็นที่เข้าใจก็จะไม่ได้รับคำตอบจากคนอื่น ถ้าผู้พูดได้รับคำตอบก็แสดงว่าสิ่งที่เขาพูดนั้นผู้อื่นเข้าใจ
4. ภาพชุดเรื่องราว (Picture Strip Story) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับภาพชุดคนหนึ่งในกลุ่มจะให้เพื่อน ๆ ดูภาพแรกและให้ทายว่าภาพที่ 2 จะเกี่ยวกับอะไร ฉะนั้นจะมีข้อมูลที่ขาดหายไป (Information Gap) เกิดขึ้น และผู้เรียนในกลุ่มไม่มีใครรู้ว่าภาพที่ 2 จะเป็นอะไร เขามีตัวเลือก (Choice) ที่จะเลือกทายว่าภาพนั้นควรเป็นอะไรและจะใช้คำพูดในการทายว่าอย่างไร และจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) อาจจะไม่ใช้ในรูปประโยคแต่เป็นลักษณะของภาพ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับการคาดคะเนของเขา กิจกรรมนี้เป็นเพียงตัวอย่างของการใช้เทคนิคการ

แก้ปัญหาในการสอนเพื่อการสื่อสาร ซึ่งนิยมใช้ในการสอนเพื่อการสื่อสารเพราะมีลักษณะครบทั้ง 3 ประการดังกล่าว นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิด และได้ฝึกการสนทนาด้วย

5. บทบาทสมมติ (Role-Play) เป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสนำเสนอสื่อสารในสภาพสังคมต่าง ๆ และในฐานะต่าง ๆ กันในการใช้บทบาทสมมติ ผู้สอนจะกำหนดบทบาทของแต่ละคน โดยกำหนดว่าผู้เรียนจะแสดงเป็นใคร จะพูดว่าอย่างไรบ้าง อาจกำหนดว่าผู้แสดงเป็นใคร อยู่ในสถานการณ์อะไร จะพูดเกี่ยวกับอะไร แต่สิ่งที่ผู้เรียนต้องคิดเองซึ่งเป็นวิธีเข้าถึงแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) มากกว่า เพราะให้ตัวเลือก (Choice) ผู้เรียนมากกว่า และมีข้อมูลที่ขาดหายไป (Information Gap) และผู้เรียนจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เพื่อรู้สิ่งที่เขาพูดสื่อสารนั้นเป็นอย่างไรด้วย

สามารถสรุปได้ว่า กลวิธีการสอนเพื่อจะให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ควรจะมีการจัดเรียนการสอนโดยการใช้สื่อซึ่งเป็นของจริง การเรียงประโยคที่จัดวางอย่างสับสน เกมทางภาษา ภาพชุดเรื่องราว และบทบาทสมมติ เพื่อจะให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ส่วนหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชนในชาติได้เรียนรู้ถึงความยิ่งใหญ่ และควรค่าแห่งความภาคภูมิใจ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภท กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน อย่างไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกสาขา (นันทสาร สีสลับ. 2553 : 16)

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคการตัดสินใจ ผลิตผลงานของบุคคล อันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนาปรับปรุง และเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี สามารถแก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย (นันทสาร สีสลับ. 2553 : 16)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสัมพันธ์ที่ท้องถิ่นได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ปรากฏเป็นความสามารถ วิธีการ เครื่องมือ สามารถใช้ควบคุมสังคม แก้ปัญหาหรืออำนวยความสะดวกแก่บุคคลในท้องถิ่นโดยตลอดมา จำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ ด้านนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อและคุณค่าปัจเจกชน ได้สืบทอดและปรับปรุงต่อมา ปรากฏเป็นลักษณะในรูปของศาสนา พิธีกรรม นิทาน เพลง สุภาษิต และการสั่งสอน และด้านที่เป็นวัตถุ ได้แก่ อุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งปลูกสร้าง อาชีพต่าง ๆ เป็นต้น (ประเวศ วะสี. 2533 : 82)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า แสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรความรู้ก็ได้ (จารุวรรณ ธรรมวัตร. 2538 ก : 1)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านที่สั่งสม สืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่หรือแก่นของชุมชนที่จรดลงชุมชนให้อยู่รอดจนถึงปัจจุบัน (กรมวิชาการ. 2542 : 10)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดและกั่นกรองเป็นระยะยาวนาน (นิคม ชมภูหลง. 2548 : 131)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เอง และนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย (นันทสาร สีสลับ. 2553 : 16)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทย ซึ่งนับว่าเป็นฐานหลักแห่งภูมิปัญญาไทย ซึ่งเปรียบเสมือนฐานของเจดีย์

2. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อสังคม

นิคม ชมภูหลง (2548 : 8) ได้สรุปความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้านเอง และสามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
2. ทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก
3. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย

4. ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน

5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

ประเวศ วะสี (2534 : 25) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ ดังนี้

1. ความจำเพาะกับท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ชัดเจนในตามตัวเชื่อ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นสั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอกแต่อาจนำไปใช้ในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ไม่ได้หรือ ใด้ไม่ดี

2. มีการเชื่อมโยงกันเป็นบูรณาการปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องร่างกาย สังคม และสิ่งแวดล้อม ความคิดเรื่อง แม่ชรี แม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา เป็นต้นของการนำเอาธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อ ไปถึงส่วนลึกของใจที่เชื่อมโยงไปสู่อัตตประ โยชน์โดยการสร้างความสำคัญที่ถูกต้อง ให้คนเคารพธรรมชาติ คนเราเมื่อเคารพอะไรย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้น การรู้อะไรที่สัมผัสได้เพียงวัตถุธรรมแต่ไม่ถึงนามธรรม ย่อมสัมผัสได้เพียงต้น ๆ หยาบ ๆ เป็นส่วนเป็นเลี้ยวขาดความสัมผัสทางใจที่ลึกซึ้ง และมุ่งอัตตประโยชน์ เช่นว่า ดินก็ดี แม่น้ำก็ดี ข้าวก็ดี

3. มีความเคารพผู้อาวุโสเพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า จะเห็นได้ว่าเราให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาของผู้อาวุโส

ทัศนีย์ ทองไชย (2542 : 23) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้านหรือในส่วนตัวของชาวบ้านเอง

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ้าคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนเองแล้วจะทำให้คนในชุมชนนั้น ๆ ทราบถึงความต้องการของตนเองและจะทำให้บุคคลเหล่านั้นเข้าใจตนเอง และเป็นการปลูกจิตสำนึกในการรับรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี หรือภูมิปัญญาของชุมชนในการลดการพึ่งพาสังคมภายนอก

7. ในนโยบายการศึกษาด้านหลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ครอบคลุมความที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่

8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้วยการนำเอานวัตกรรม และเทคโนโลยี มาใช้เป็นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

9. ในภาวะปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีด้านข่าวสาร ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาจะต้องมีความสามารถที่กล้าเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างสมบูรณ์สามารถทำงานกับเทคโนโลยีได้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย เพราะในอดีตที่ผ่านมามุ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจที่เน้นด้านปริมาณของผลผลิตเป็นพื้นฐานอย่างเดียว จนลืมไปว่าผู้ที่อยู่บนเบื้องหลังแห่งความสำเร็จ คือ ภูมิปัญญาของตนในสังคมหรือท้องถิ่นนั่นเอง

สรุปว่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้วยการนำเอา นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้เป็นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

3. ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

นันทสาร สีสลับ (2553 : 17) ได้กล่าวถึงลักษณะภูมิปัญญาไทย ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นทั้งความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคน
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะ หรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาสังคม

4. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2539 : 18) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. คติความคิด ความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

2. ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 27) ได้กำหนดภูมิปัญญาไทยเป็น 9 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อแก้ปัญหาการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม ให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม

3. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. ด้านกองทุนธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม

6. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ ผลงานด้านภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ

8. ด้านปรัชญาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหาร และยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย

5. กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544 : 300-307) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ในบรรพกาล มนุษย์เรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตและรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอดด้วยการลองผิดลองถูก ในการหาอาหาร ต่อสู้กับภัยธรรมชาติ การรักษาพยาบาล เมื่อเจ็บป่วยต่อสู้แย่งชิง สิ่งของที่อยู่ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และเผชิญโชคด้วยการเสี่ยงต่าง ๆ จากประสบการณ์ลองผิดลองถูก มนุษย์ก็สะสมความรู้ ความเข้าใจของตนไว้ แล้วถ่ายทอดส่งต่อให้แก่ลูกหลาน เผ่าพันธุ์ของตน นาน ๆ เข้าสิ่งที่ประพดปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติก็กลายเป็นจารีต ธรรมเนียมในวัฒนธรรมของกลุ่มคนนั้น ๆ

2. มนุษย์เรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง เช่น การเดินทาง ปลูกพืช สร้างบ้าน ต่อสู้กับอันตราย เช่น ชาวอีสานเรียนที่จะเสาะแสวงหาแหล่งดิน น้ำชุ่มเป็นที่ทำมาหากินหรือขุดสระน้ำไว้รายรอบเทวดสถานเพื่อเลี้ยงชุมชน การเรียนรู้และ ประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ในสถานการณ์จริง ปฏิบัติจริง แล้วส่งต่อไปยังลูกหลานแบบค่อยเป็นค่อยไป ได้กลายเป็นแบบธรรมเนียมหรือวิถีปฏิบัติ

3. การถ่ายทอดความรู้ การเรียนรู้จากการทำจริงได้พัฒนาต่อมาจนเป็นการส่งต่อ (Transmission) แแต่คนรุ่นหลัง ด้วยการสืบทอดวิธีการสั่งสอนด้วยการบอกเล่า (Oral Tradition) ในรูปแบบของเพลงกล่อมเด็ก คำพังเพย สุภาษิต และสร้างความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ (Literary Tradition)

4. การเรียนรู้โดยพิธีกรรม กล่าวในเชิงจิตวิทยา พิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจ โน้มน้าวให้คนที่มีส่วนร่วมรับเอาคุณค่าและแบบอย่างพฤติกรรมที่ต้องการเน้นเข้าไว้ในตัวเป็นการ ตอกย้ำความเชื่อ กรอบศีลธรรมจรรยาของกลุ่มชน แนวปฏิบัติ และความคาดหวัง โดยไม่ต้องใช้การ

จำแนกแจกแจงเหตุผล แต่ใช้ศรัทธา ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมเป็นการสร้างกระแสความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. ศาสนาทั้งในด้านหลักธรรมและคำสอน คีลและวัตรปฏิบัติ ตลอดจนพิธีกรรมทางสังคมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในเชิงการเรียนรู้ ล้วนมีส่วนต่อก่อปัญหาท้องถิ่นที่เป็นอุดมการณ์แห่งชีวิต ให้กรอบและบรรทัดฐานความประพฤติและให้ความมั่นคง อบอุ่น ทางจิตใจ

6. การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ระหว่างคนที่แตกต่างกัน ทั้งในชาติพันธุ์ถิ่นฐานทำกิน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรม ทำให้กระบวนการเรียนรู้ขยายตัว มีความคิดใหม่ วิธีการใหม่เข้ามาผสมผสานกลมกลืนบ้าง ชัดแย้งบ้าง แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายกว้างขวางทั้งในด้านสาระ รูปแบบ และวิธีการ

7. การผลิตซ้ำวัฒนธรรม (Culture Reproduction) ในการแก้ปัญหาทั้งทางสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและทางสังคม ได้มีคนพยายามเลือกเฟ้นเอาความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาในสังคมประเพณี มาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ให้เข้ากับฐานความเชื่อเดิมขณะเดียวกันก็แก้ปัญหาในบริบทใหม่ได้ระดับหนึ่ง การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสังคมไทย

8. ครูพักลักจำ ก็เป็นกระบวนการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่มีมาแต่เดิม และยังคงอยู่ต่อไปเป็นการเรียนรู้ในทำนองแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบทำ ดูเผิน ๆ เป็นเสมือนการลักขโมยสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของผู้อื่น แต่ในความหมายที่เข้าใจกันหาสื่อความในทางชั่วร้ายใหม่ หากเป็นวิธีธรรมชาติธรรมดาของคนในการเรียนรู้จากผู้อื่นในชีวิตจริงของทุกคนจะมีพฤติกรรมครูพักลักจำอยู่ไม่มากก็น้อยและถ้ายอมรับนับถือว่าวิธีการเรียนที่ดูประหนึ่งไม่สำคัญนี้มีคุณค่าสูง มีความเป็นธรรมชาติในนิสัสมนุษย์ และเป็นหาความรู้ทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพก็จะเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นผลอีกทางหนึ่งได้โดยนับดังกล่าวนี้นครูปักลักจำ เป็นคนละเรื่องกันกับการขโมยลิขสิทธิ์ทางปัญญาที่เป็นโรคระบาดอยู่ในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ในชีวิตจริงของคนในสังคมไทยเรามีการเรียนรู้ทั้งสองระบบ คือ ระบบโรงเรียน และระบบการเรียนรู้ของชุมชน และการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงต้องมีการใช้กระบวนการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบควบคู่กันไป

6. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวอีสานให้แก่เด็ก

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2538 ก : 12-16) ได้เสนอรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวอีสานให้แก่เด็กไว้ดังนี้

1. การถ่ายทอดความรู้ของชาวอีสานที่สืบทอดจากรุ่นหนึ่งมายังคนอีกรุ่นหนึ่งนั้น มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสาร วิธีถ่ายทอดความรู้แก่เด็กมีลักษณะแตกต่างจากผู้ใหญ่ คือ ต้องง่ายไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน และการทดลองทำ ตัวอย่างเช่น การเล่นปริศนาและการเล่านิทาน

2. การเล่นปริศนาเกิดจากวิสัยของมนุษย์ชอบซักถาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัยเด็กเป็นช่วงของการเรียนรู้โลกรอบตัว เช่น การเรียนรู้ร่างกาย การเรียนรู้ถ้อยคำ เรียนปรากฏการณ์ธรรมชาติ ลักษณะทางพืชและสัตว์ ตลอดจนของเครื่องใช้ในครัวเรือน การพูดปริศนานั้นผู้ใหญ่จะเรียบเรียงถ้อยคำให้คล้องจองเสียงและจังหวะ ตลอดจนเลือกใช้คำให้เกิดภาพพจน์ คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ คำที่เปรียบเทียบให้เข้าใจง่ายเพื่อสร้างแรงดึงดูดจิตใจและให้เด็กจดจำง่าย

3. การเล่านิทาน เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ โดยอาศัยความสนุกสนานจากตัวละคร จากเหตุการณ์ในท้องเรื่องและวิธีการเล่นที่น่าสนใจ นิทานมีหลากหลายขนาด หลายประเภท นิทานสำหรับเด็กที่มีขนาดสั้น ตัวละครมีทั้งมนุษย์ อมนุษย์และสัตว์ เนื้อหานิทานเป็นเรื่องสร้างและเสริมวินัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรม คือ สิ่งที่ดีควรและไม่ควรทำ

7. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้ หมายถึง การนำกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมและสืบทอดกันมาแต่บรรพกาลหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะหรือจริยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญ ความมั่งคั่งและความเปี่ยมแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา หรือวิธีการหรือการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ที่บรรพบุรุษเคยทำกันมาก่อนอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่ชาวบ้านคิดขึ้นเองที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาใช้กับนักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสนอแนะไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ และกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา มีทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

8. ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี

ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีมีลักษณะดังนี้

1. ควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน
2. ควรแรงให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
3. ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน
4. ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องมีกระบวนการที่ชัดเจน สามารถบูรณาการ

กิจกรรมให้เป็นรูปธรรมที่น่าสนใจ มีกฎระเบียบและไม่มีการแข่งขัน

9. แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีมีดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาและประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน
2. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น
3. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึก ความนึกคิดของผู้เรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์
4. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับวัยและประสบการณ์ ช่วยความสนใจ ระดับวุฒิภาวะ และความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน
5. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการในเรื่องของเนื้อหา ประสบการณ์ สิ่งที่เกิดปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้มีความรู้ใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ
6. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีสาระที่น่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลินและต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักคิด การให้เหตุผล และการแสวงคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง
7. กิจกรรมการเรียนรู้ควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง การทำตามกฎระเบียบและขั้นตอนที่กำหนดไว้
8. กิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกัน
9. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องไม่มุ่งเน้น การแข่งขัน ผลการแพ้ชนะมากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจและรู้จักการยอมรับเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ

10. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องสามารถปรับเนื้อหาและประสบการณ์ซึ่งเป็นนามธรรมที่ทำให้ยากน่าสนใจให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจ และมีส่วนสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียน

สรุปได้ว่าแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความถี่ของการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น

การละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับความหมาย ทฤษฎี ของการละเล่นพื้นบ้านมีผู้รู้กล่าวไว้ดังนี้

1. การละเล่นพื้นบ้าน

สาร สารทัศนานันท์ (2529 : 3) ได้ให้ความหมายของการละเล่นพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมทำขึ้นเพื่อความสนุกสนานและอื่น ๆ ในแต่ละท้องถิ่นหรือตำบลหมู่บ้าน บางอย่างอาจเหมือนกันกับท้องถิ่นอื่น บางอย่างอาจแตกต่างกัน ไปบ้างตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2538 ก : 198-199) ได้ให้ความหมายของการละเล่นพื้นบ้านว่า การเล่นทุกชนิดนอกจากจะให้ความเพลิดเพลินแก่เด็กแล้ว ยังมีคุณค่าอื่นแอบแฝงอยู่ เช่น เสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ การเล่นหลายชนิดฝึกให้เด็กรู้จักการสังเกต ใช้ไหวพริบ การเล่นทายปริศนา สอนให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุณค่าของการเล่นคือการเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคม ทำให้เด็กเข้ากับเพื่อนได้โดยเพื่อนยอมรับอย่างเต็มใจ การเล่นของเด็กแบ่งเป็นหลายประเภท ได้แก่ การเล่นกลางแจ้งและการเล่นในร่ม ถ้าแบ่งตามคติการเล่นก็จะเป็นการเล่นที่มีกติกา การเล่นที่มีบทร้องประกอบและการเล่นที่ไม่มีบทร้องประกอบ

พะอบ โปษะกฤษณะ (2542 : 92) ได้สรุปการเล่นว่า การเล่นและการละเล่นของคนไทยมักจะใช้ความหมายเดียวกัน คนไทยมักจะคุ้นเคยคำว่า การละเล่น มากกว่า การเล่น และเมื่อได้ยินคำว่าการเล่น ก็ย่อมมีความเข้าใจว่าจะต้องมีความสนุกสนานปนอยู่ด้วย คณะกรรมการโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย กระทรวงศึกษาธิการทำการวิจัยเรื่องการละเล่นของภาคกลาง ได้ให้ความหมายของการละเล่นว่า เป็นการเล่นของเด็กทั้งกลางแจ้งและในร่ม ทั้งที่มีบทร้องและไม่มี

บหรือ ประกอบลักษณะการเล่นแต่ละอย่างจะมีความ แตกต่างกันไป ตามวัยและความต้องการของ เด็ก ที่เล่นกันในอดีตและปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2532 : 650) ได้ให้ความหมายของการละเล่นพื้นบ้านว่า เป็นกิจกรรมการเล่นของสังคมซึ่งไม่ทราบที่มา แต่ได้ยอมรับและถ่ายทอดการเล่นต่อ ๆ กันมา โดยไม่ขาดสายเป็นกิจกรรมการเล่นที่มีการเคลื่อนไหวกิริยาอาการเป็นส่วนใหญ่อาจจะมีดนตรี การขับ ร้อง การฟ้อนรำประกอบการเล่น มีจุดมุ่งหมายในการเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินในโอกาส ต่าง ๆ ผู้เล่นจะเล่นด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เพราะถูกว่าจ้างหรือผู้เล่นยึดการเล่นเป็นอาชีพ

สรุปได้ว่า การละเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมการเล่นที่ได้มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมา จาก บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งในวัยเด็ก เพราะธรรมชาติของเด็กทุกคน ชอบเล่น นอกจากนี้จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้แล้วยัง ทำให้เด็กมีความเพลิดเพลิน มีผลต่อพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสร้างสรรค์สติปัญญา

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับเกมและการละเล่น

ประพัฒน์ ลักษณพิสุทธิ์ (2530 : 2-4) ได้รวบรวมทฤษฎีการเล่นไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีกำลังเหลือใช้ หรือทฤษฎีเกินความต้องการ (Surplus Energy Theory) หรือ บางครั้งเรียกทฤษฎีนี้ตามชื่อของผู้คิดทฤษฎีคือ ทฤษฎีสเปนเซอร์ ชินเลอร์ (Spencer Schiller theory) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงว่า คนเรามีทั้งการสะสมและการใช้หรือการระบายพลังงาน โดยเฉพาะใน เด็กวัยรุ่น พลังงานส่วนใหญ่ที่นอกเหนือจากการเรียน การพักผ่อนก็จะใช้หนักไปทางด้านการเล่น อาจเล่นเป็นส่วนบุคคลหรือทีม โดยเฉพาะการเล่นประเภทต่อสู้ ผจญภัย ซึ่งในการเล่นนี้ ถ้าเด็ก ไม่ได้รับการควบคุม อบรมสั่งสอน เด็กอาจนำพลังงานที่เกินนี้ไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งถือเป็นปัญหา สังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดจากวัยรุ่น อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ก็ไม่ได้หมายถึงการระบายพลังงาน ออกโดยใช้ การเล่นเป็นสื่อเท่านั้น แต่ยังเน้นการเล่นในส่วนที่จะช่วยเสริมสร้างให้เกิดพลังงาน ขึ้นมา และเป็นลักษณะที่ต่อเนื่องกันด้วย การสร้างและการใช้จะต้องค่อยเป็นค่อยไปโครงสร้างและ หน้าที่ของอวัยวะและระบบต่างๆ ภายในร่างกายจึงจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทฤษฎีันทนาการ (Recreation Theory) ซึ่งมีเนื้อหาใจความว่า คนเราจำเป็นต้องมี การพักผ่อน และการทำกิจกรรมอันเป็นการเสาะแสวงหาความรื่นเริงบันเทิงใจ ซึ่งเป็นทางออกทาง หนึ่งในการสนองความต้องการตามธรรมชาติ อันเป็นความต้องการที่จะขาดเสียมิได้ถ้าหากขาด กิจกรรมนี้ไปพลังงานที่จะเสียไปจะไม่ได้กลับคืนมา จะทำให้การประกอบกิจกรรมอื่น ๆ เกือบทุก ด้านเสื่อมประสิทธิภาพลง ธรรมชาติของคนจะมีการทำกิจกรรมดังกล่าวนี้ตลอดเวลา เพียงแต่ไม่รู้ เท่านั้นว่า ได้ประกอบกิจกรรมแล้ว และการกระทำดังกล่าวมักจะทำให้เกิดความสมัครใจของผู้กระทำเอง

ช่วยให้ผู้กระทำเกิดความสดชื่น สนุกสนาน กระปรี้กระเปร่า และช่วยให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อม

3. ทฤษฎีการผ่อนคลายความเครียด (Relaxation Theory) ทฤษฎีนี้มีส่วนคล้ายคลึงกับทฤษฎีนั้นทนาการ แต่จะเน้นการผ่อนคลายความเครียดไปที่ร่างกายเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือความเครียดที่เกิดจากการที่ต้องการใช้ร่างกายอย่างระมัดระวังในงานที่ประณีต เช่น ช่างซ่อมนาฬิกา ช่างเจียรในเพชรพลอย ที่ต้องใช้สายตาและนิ้วมือคร่ำเคร่งอยู่กับสิ่งเล็กๆ น้อย ๆ ซึ่งถ้าได้ผ่อนคลายความเครียด โดยการละเล่นนั้นสักครู่ ประเดี๋ยวประด๋าว ลูกชิ้นยื่น เดินไปเดินมา ออกไปสูดอากาศข้างนอก เปลี่ยนบรรยากาศไปชมนกชมไม้ รับสายลมแสงแดด แล้วกลับมาทำงานชิ้นนั้นต่อ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การที่คนเรามีโอกาสผ่อนคลายความเครียดเพียงชั่วระยะเวลาเล็กน้อย ก็จะช่วยให้ร่างกายมีความสดชื่น พร้อมทั้งจะประกอบกิจกรรมนั้นๆ ต่อไปได้อีกนานและมีประสิทธิภาพ

4. ทฤษฎีสัญชาตญาณ (The Instinct or Groose Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการกระทำของคนเช่น เดิน วิ่ง กระโดด หัวเราะหรืออื่นๆ เป็นการแสดงออกโดยสัญชาตญาณ เมื่อคนได้มาเล่นจะช่วยให้การเคลื่อนไหวหรือการกระทำที่เกิดจากสัญชาตญาณพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการพัฒนาความเจริญงอกงามตามธรรมชาติของมนุษย์

5. ทฤษฎีสังคมสัมพันธ์ หรือสังคมประสาน (The Social Contact Theory) ทฤษฎีนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่าคนเป็นสัตว์สังคมประเภทหนึ่ง เด็กเกิดมาจากพ่อแม่ เด็กต้องมีพ่อแม่ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม แวดล้อมด้วยสิ่งต่าง ๆ นานัปการ การติดต่อประสานสัมพันธ์ทางสังคม เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ การเล่นจะเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่เสริมสร้างความประสานสัมพันธ์ในสังคมให้ดีขึ้น การเล่นจะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมได้ดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. ทฤษฎีการแสดงออกของตน (The Self Expression Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมการแสดงออกทางหนึ่งของคน คนคิดจะทำอะไร คิดอย่างไร จะแสดงให้เห็นโดยการเล่น บางครั้งการแสดงออกนี้ยังช่วยเปิดโอกาสให้บุคคลได้สัมผัสความรู้สึกที่ต่ำต้อยหรือความล้มเหลวในด้านอื่นๆ ของชีวิต อย่างไรก็ตาม การแสดงออกของคนก็ควรมีขอบเขตจำกัดไม่มากเกินไป มิฉะนั้นจะทำให้ผลการชดเชยนั้น ๆ เสียไปด้วย

7. ทฤษฎีรับช่วงมรดก หรือกล่าวซ้ำ (Inheritance or Recapitulation Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงว่า การเล่นเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่คนรุ่นปัจจุบันรับช่วงมา และได้นำมาปฏิบัติสืบต่อกันมาอีก (เป็นการกล่าวซ้ำ) อย่างไรก็ตามการเล่นดังกล่าวก็ได้รับการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และแน่นอน การเล่นของคนในแต่ละชาติ ภาษา ย่อมจะแตกต่างกันออกไปตามสังคมที่อยู่อาศัยที่ตนเกี่ยวข้องอยู่

จากทฤษฎีทั้ง 7 นี้ อาจจะสรุปธรรมชาติของการเล่น ได้ดังนี้

1. การเล่นเป็นการเลียนแบบผู้ใหญ่.
2. การเล่นต้องลองผิดลองถูก
3. การเล่นจะต้องสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. การเล่นจะเป็นไปในระบบหมู่พวก
5. การเล่นเกิดจากการมีแรงจูงใจมากระตุ้น
6. ธรรมชาติของการเล่นจะแตกต่างกันไปตามความสนใจของเพศและวัย
7. การเล่นควรมี ระเบียบ กติกา กฎเกณฑ์

3. คุณค่าและประโยชน์ของการเล่นที่บ้าน

คุณค่าและประโยชน์ของการเล่นที่บ้านมีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านให้ความหมายไว้ดังนี้
 ละเอียด โปษะภฤช (2522 : 100-101) ได้สรุปคุณค่าและการเล่นของเด็กไทย ซึ่ง
 แบ่งเป็นคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม และด้านภาษา ดังนี้

ด้านวัฒนธรรม

การเล่นของเด็กไทย มีลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของเด็กอย่างชัดเจน
 กล่าวคือ

1. เสริมสร้างพละนามัยให้สมบูรณ์
2. เสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้เจริญ เช่น ทักษะในการใช้สายตาสังเกต ทักษะ
 ในการเคลื่อนไหวอวัยวะ
3. ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา เช่น ฝึกให้ใช้ความคิด ฝึกให้มีไหวพริบ ฝึก
 การคาดคะเน

ด้านสังคม

1. การเล่นของเด็กไทยสะท้อนภาพของสังคมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพความเป็นอยู่ อาชีพ เป็นต้น
2. การเล่นช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นทางกาย และทางจิตใจ ฝึก
 ให้เป็นผู้มีระเบียบ วินัย และความรับผิดชอบ มีความสามัคคีในหมู่คณะ เมื่อเติบโตขึ้นเด็ก ๆ เหล่านี้
 จะมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นกำลังของประเทศชาติ อันเป็นคุณค่าทางสังคมอันพึงปรารถนา

ด้านภาษา

บทร้องประกอบการเล่นของเด็กไทย มีคุณค่าทางภาษาทั้งในแง่วรรณศิลป์ และในแง่การสื่อสารในแง่วรรณศิลป์นั้น บทร้องมีรูปแบบไม่จำกัดตายตัว มีการใช้คำเป็นวรรคสั้น ๆ และมีเสียงสัมผัสคล้องจอง ทำให้เกิดความไพเราะ ทำนองที่ใช้ร้องเป็นทำนองง่าย ๆ มีจังหวะเข้ากับวิธีเล่น มีการใช้คำเลียนเสียงต่าง ๆ และมีการใช้สัญลักษณ์ในเรื่องเรื่องแฝงความหมายที่น่าสนใจในแง่ของการสื่อสาร นับว่าบทร้องประกอบการเล่น ได้มีส่วนช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทางภาษาโดยไม่รู้ตัว เพราะมีทั้งคำคล้องจอง คำถาม คำตอบ และคำพูดที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนานในการใช้ภาษาสื่อสาร ไปด้วย ช่วยพัฒนาทางด้านความคิด และการสังเกตได้เป็นอย่างดี

ณรงค์ชัย ทิพวงศา (2541 : 26-27) ได้แบ่งการละเล่นพื้นเมืองแต่ละชนิดให้คุณค่าทางด้านพลศึกษาครบทั้ง 5 ด้าน คือ ทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางอารมณ์ ทางสติปัญญา และทางสังคม คือ

ทางร่างกาย การละเล่นพื้นเมืองไทยช่วยทำให้ร่างกายได้เคลื่อนไหว ออกกำลังกายส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้ร่างกายของผู้เล่นได้พัฒนา ทั้งทางด้านความแข็งแรง ความเร็ว ความคล่องแคล่วว่องไว ความทนทาน การทรงตัว ความแม่นยำ และช่วยพัฒนาประสานงานของระบบประสาท

ทางจิตใจ การละเล่นพื้นเมืองไทยช่วยเสริมสร้างทำให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ ส่งเสริมให้ผู้เล่นได้ฝึกด้านความอดทน การเก็บความรู้สึก การขังคิด ช่วยให้เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ เกิดความพึงพอใจ และได้ผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์

ทางสติปัญญา การละเล่นพื้นเมืองไทยช่วยส่งเสริมให้ผู้เล่นได้ฝึกการใช้ความคิดในการสังเกต การวินิจฉัยปัญหา การแก้ปัญหา ฝึกการตัดสินใจที่ดี ส่งเสริมให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

ทางสังคม การละเล่นพื้นเมืองไทยช่วยส่งเสริมให้ผู้เล่นได้ฝึกใช้ชีวิตในสังคมร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เล่นรู้จักร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน รู้จักประสานงานกับคนอื่น รู้จักเคารพในสิทธิและความสามารถของผู้อื่น รู้จักเคารพในสิทธิและความสามารถของผู้อื่น ฝึกการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ฝึกเคารพและปฏิบัติตามกติกา ฝึกให้มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์ รู้จักเสียสละ และรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ฝึกให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ฝึกให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการปฏิบัติตนในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีต่อหมู่คณะ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และเสริมสร้างให้เป็นผู้มีน้ำใจนักกีฬา

สรุปได้ว่า คุณค่าและประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้านสามารถแบ่งออกได้หลายด้าน คือ ทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางอารมณ์ ทางสติปัญญา และทางสังคม

4. ความสำคัญของการเล่นกับการเรียนการสอน

การเล่นเป็นธรรมชาติของเด็ก ซึ่งเป็นวิธีการตอบสนองต่อความสนใจ ใคร่รู้ และสร้างประสบการณ์ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้กับตนเอง

ศรีณีย์ คำริสุข (2525 : 139) กล่าวว่า การเล่นมีประโยชน์ต่อเด็กที่ประการ ได้แก่

1. การเล่นของเด็กช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย เป็นการฝึกฝนการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ ของร่างกายให้เจริญเติบโตช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ ในแง่ทำให้เด็กรู้สึกสบาย ร่าเริงแจ่มใส ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดี ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม คือ ทำให้เด็กรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน รู้จักการให้และการรับ รู้จักร่วมมือกัน การสร้างมิตรภาพระหว่างเพื่อนฝูง นอกจากนี้การเล่นของเด็กยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา คือ การใช้ภาษาได้ดี ฝึกการแก้ปัญหาและการส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เป็นต้น
2. การเล่นของเด็กเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น เด็กที่เล่นตุ๊กตา เมื่อเด็กเจริญขึ้นก็สามารถเรียนรู้การเล่นมากยิ่งขึ้น นั่นคือ การเล่นส่งเสริมให้เด็กมีความรู้กว้างขวาง
3. การเล่นของเด็ก เป็นการแสดงออกเพื่อสนองความต้องการ การเล่นเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของเด็ก เพราะเด็กจะได้ระบายอารมณ์และความต้องการอันเป็นการผ่อนคลาย ไม่ให้เกิดความตึงเครียด เมื่อเด็กมีความต้องการ เช่น เด็กต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่ไม่ได้รับการตอบสนองเด็กมักจะสมมติว่าได้รับ โดยการเล่น เป็นการจุนเจือในสิ่งที่เด็กขาดหายไป ดังนั้นการเล่นจึงเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวันของเด็ก ช่วยให้เด็กรู้จักวางแผนทำสิ่งต่าง ๆ และช่วยให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วย
4. การเล่นของเด็กเป็นการฝึกฝนมารยาทที่ดีของเด็ก ทำให้เด็กรู้จักผิดถูก รู้จักการแพ้ชนะ เข้าใจความหมายของความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ การเล่นบางประเภทฝึกให้เด็กเป็นคนอดทน เสียสละ และสร้างความเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น ๆ

จิราภรณ์ ปนาทกุล (2531 : 19) กล่าวว่า การเล่นนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับเด็กมาก ทั้งนี้เพราะการเล่นเป็นวิธีการที่เด็กจะตอบสนองต่อความสนใจใคร่รู้ของตนเองและสร้างประสบการณ์ในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้กับตนเอง ในขณะที่เด็กกำลังเล่นนั้นก็แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นความสามารถส่วนรวมที่มีอยู่ในตัวออกมา เช่น ความสามารถในการใช้ร่างกาย ภาษาพูดการแสดงออกทางอารมณ์และความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2545 : 266) กล่าวว่า การเล่นเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อเด็ก เป็นการสนองความต้องการและช่วยพัฒนาความเจริญเติบโตของเด็กหลายด้าน ได้แก่ สอนองความต้องการรวมกลุ่ม ส่งเสริมทักษะในการอยู่รวมกลุ่ม เล่นเป็นกลุ่ม และช่วยให้เข้าใจการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักการเป็นผู้นำ เป็นผู้ตาม เคารพกฎวินัย รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักอภัย ช่วยพัฒนาความแข็งแรงของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เด็กมีสุขภาพดี เป็นหนทางระบายอารมณ์ เครื่องเครียด อารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนาช่วยส่งเสริมความนึกคิดในการเข้าใจโลก สังคมและชีวิต เปิดโอกาสให้เด็กแสดงตัวในด้านต่าง ๆ เข้าใจตนเอง เข้าใจเพื่อน

5. ประเภทของเกมและการเล่นพื้นบ้าน

การเล่นพื้นบ้าน ได้มีผู้จัดประเภทและแบ่งลักษณะการเล่นพื้นบ้านไว้ดังนี้

จิราภรณ์ ปานาทกุล (2531 : 29-39) ได้แบ่งประเภทของการเล่นพื้นบ้านออกเป็น 11 ประเภทใหญ่ ๆ แต่จะนำมากล่าวถึงเฉพาะที่ตรงกับการเล่นของเด็กไทย ดังนี้ คือ

1. การเล่นทาย เช่น ทายหัวก้อย โพงพาง คลุมไก่ ขายคอกไม้
2. การกระโดด เช่น การกระโดดเชือกเดี่ยว กระโดดเชือกคู่ ตั้งแต่
3. ประเภทซ่อนหา เช่น ซ่อนหา กากี๋ไก่
4. ประเภทปรับ ได้แก่ การเล่นที่มีการปรับผู้แพ้ให้รำ ให้ร้องเพลง เขกเข้า กินน้ำ เช่น ช่วงชัย หรือช่วงเชลย ชี้นำส่งเมือง
5. ประเภทไล่-จับ เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง ไล่ให้ทัน ตะเข้ตะโจง โปลิตจับขโมย เตย
6. ประเภทคัดออก เช่น รีรีข้าวสาร ลิงชิงหลัก
7. ประเภทกระโดดข้าม เช่น เลื้อยข้ามห้วย
8. ประเภทที่มีการใช้กระดาษดินสอ หรือการวาดรูป เช่น เลื้อยตถัง งูนางเข้าห้อง
9. ประเภทความแม่นยำ เช่น หมากเก็บ อีตัก ดิฉลุหิน เป่ายาง หรือเป่ากบ
10. ประเภทไม้ เช่น ไม้หึ่ง
11. ประเภทสำหรับเด็กเล็ก เช่น ดบแผละ จ้ำจี้ แมงมุมขยุ้มหลังคา ตีไก่ ชีตู่กลางนา

เป่ายิงลูก จับปูดำ จี้อ้อเจี๊ยบ

ฉวีวรรณ อุหาภินันท์ (2529 : 49-75) ได้แบ่งเกมการเล่นของเด็กไทยออกเป็น 16 ประเภท ตามการแบ่งของ วาร์เรน อี โรเบิร์ต ได้ดังนี้

1. ประเภทการเล่นทาย (Guessing Game)
2. ประเภทการนับ (Counting Game)

3. ประเภทการกระโดดเชือก (Rope-Jumping Game)
4. ประเภทการซ่อนหา (Hiding Game)
5. ประเภทการปรับ (Forfeit Game)
6. ประเภทการไล่จับ (Chasing Game)
7. ประเภทลูกบอล (Ball Game)
8. ประเภทคัดลอก (Elimination Game)
9. ประเภทกระโดดข้าม (Jumping Game)

10. ประเภทตลก (Practical Game)
11. ประเภทกระดาษดินสอ (Paper and Pencil Game)
12. ประเภทความแม่นยำ (Game of Pexterity)
13. ประเภทเกี้ยว (Courtship Game)
14. ประเภทไม้ (Stick Game)
15. ประเภทสำหรับเด็ก (Little Girl Game)
16. ประเภทร้องเพลงระบำ (Sing Game)

สุรสิงห์สำราญ นิมพะเนา (2520 : 5) ได้แบ่งประเภทของการละเล่นของเด็กไทยไว้ 7 ประเภท ดังนี้

1. การละเล่นโดยการเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่
2. การละเล่นโดยการเลียนแบบการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่
3. การละเล่นโดยวิธีเลียนแบบการหาอาหารของผู้ใหญ่
4. การละเล่นเพื่อความเพลิดเพลินของตนเองตามลำพัง
5. การเล่นโดยมีกติกา
6. การเล่นกับเพื่อน ๆ โดยไม่มีกติกากติกา
7. การเล่นการแข่งขันโดยมีการพนัน

เฉลียว มานิลิส (2523 ; อังอิงโน อนันท์ ทะยอมใหญ่, 2540 : 28) ได้รวบรวมการละเล่นของไทยประเภทต่าง ๆ โดยศึกษาประวัติและวิธีการเล่น และอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ ชื่อ "Thai Traditional Games Sport" แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. Blood Sports เช่น กีฬาชนไก่ กัดจิ้งหรีด มวยไทย
2. Team Sports เช่น แข่งเรือ แข่งวัว ไม้หึ่ง
3. Child and Ramp Sports เช่น ชักคะเย่อ ช้างรำ
4. Board and Table Sports เช่น หมากรูก หมากขุม

สรุปได้ว่าการละเล่นพื้นบ้านมีหลายประเภท และแต่ละประเภทมีลักษณะที่แตกต่างกัน ออกไปตามเวลา สถานที่ รูปแบบ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะต้องมีการวางแผนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาสาระในหลักสูตร

6. ลักษณะเฉพาะของการเล่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532 : 656 - 657) กล่าวว่าลักษณะเฉพาะของการเล่นแต่ละอย่างมีลักษณะเฉพาะในด้านเวลาที่เล่น จำนวนผู้เล่น กติกาการเล่น และอุปกรณ์การเล่น ลักษณะเหล่านี้เป็นปัจจัยที่กำหนดการเล่นของเด็กและผู้ใหญ่ จนมีผู้นำไปใช้เป็นเกณฑ์แบ่งประเภทของการละเล่น ได้แก่ แบ่งประเภทกลางแจ้ง ประเภทในร่ม ประเภทใช้วัสดุ ประเภทเล่นเป็นหมู่คณะ ประเภทมีบทหรือและบทเจรจาโต้ตอบ บางครั้งแบ่งเป็นกีฬา เกมการสวมบทบาทตามแต่จะพิจารณาว่าจะใช้ลักษณะใดเป็นตัวกำหนด ลักษณะการเล่นที่มีอิทธิพลต่อการเล่นพื้นบ้าน ได้แก่

1. เวลาที่ใช้ การเล่นแต่ละชนิดใช้เวลาเล่นแตกต่างกัน ผู้เล่นจะตัดสินใจว่าเวลาที่มียู่สำหรับการเล่นมีมากน้อยเพียงใด ถ้ามีเวลาน้อยก็จะเลือกการละเล่นชนิดที่จบในเวลาจำกัด ถ้ามีเวลามากก็จะเลือกการละเล่นที่ซับซ้อนมากขึ้น
2. จำนวนผู้เล่น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจว่าจะเลือกเล่นอะไรดี ถ้าจำนวนผู้เล่นมากก็มักจะเล่นแข่งขันกัน โดยแบ่งเป็น 2 - 3 ฝ่าย ถ้ามีคนจำนวนเพียง 2 - 3 คนก็มีโอกาสปรึกษากันว่าจะเลือกเล่นอะไรได้มากกว่า โดยอาจเลือกแข่งขัน หรือไม่แข่งขันก็ได้
3. กติกาในการเล่น การละเล่นหลายอย่างกำหนดกติกาการเล่นไว้อย่างชัดเจน เป็นแบบแผนที่ผู้เล่นรับรู้กันแต่ถ้ามีบางคนไม่รู้กติกาคคนที่เล่นจะอธิบายการเล่นให้ฟัง แต่มีการละเล่นบางอย่างที่ผู้เล่นจะตกลงกติกาใหม่ร่วมกันได้ หรืออาจปรับวิธีการเล่น กติกา บทบาทของผู้เล่นแต่ละคนให้เหมาะสมกับเวลา จำนวนผู้เล่น ลักษณะการเล่น และอุปกรณ์การเล่นที่มีอยู่
4. อุปกรณ์การเล่น เป็นของเล่นประเภทวัสดุอุปกรณ์ หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ประกอบการเล่น อาจจะซื้อหามาหรือประดิษฐ์ขึ้นเอง บางชิ้นใช้ได้ชั่วคราว บางชิ้นใช้ได้ถาวรจำนวนและขนาดของอุปกรณ์การเล่นก็มีอิทธิพลต่อการเล่นเช่นกัน กล่าวคือการเล่นที่เล่นได้คล่องตัวนำมาเล่นในบางโอกาส มักเป็นการเล่นที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์การเล่นขนาดใหญ่ จำนวนมากและใช้เวลานาน จะไม่นิยมเล่นกันบ่อย นอกจากจะเล่นในโอกาสสำคัญ ๆ หรือเก็บไว้วัดคนอื่น ๆ

7. ข้อควรปฏิบัติในการเล่น

สาร สารทัศนานันท์ (2529 : 7) เสนอว่า ก่อนที่จะมีการละเล่นควรคำนึงถึงข้อปฏิบัติ

ดังนี้

1. ก่อนการละเล่น ควรจะได้มีการเตรียมบางอย่างไว้ให้พร้อมเพื่อให้การเล่นดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น จัดสถานที่ให้เหมาะสม เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมเรียบร้อย หากจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ก็ควรจัดหาให้พร้อมมีสภาพเรียบร้อย ครบถ้วนและปลอดภัย สถานที่ให้เหมาะสมกับการเล่นแต่ละอย่าง ก่อนลงมือเล่นควรซักซ้อมวิธีการเล่น ตลอดจนกติกาให้ผู้เล่นเข้าใจ เพื่อไม่ให้มีปัญหาถกเถียงกันภายหลัง จัดแบ่งผู้เล่นตามลำพัง ตามความสามารถพอเหมาะสมกับทุกฝ่ายเพื่อความ เป็นธรรม เป็นต้น

2. ขณะดำเนินการเล่น ในขณะดำเนินการเล่นผู้ควบคุมหรือผู้เป็นหัวหน้าควรดูแลใกล้ชิด ผู้เล่นได้รับความ เป็นธรรมและปลอดภัยไม่ให้ผู้เล่นเอาเปรียบซึ่งกันและกัน แม้ปัญหา เมื่อเกิดขึ้น และพยายามดูแลการเล่นให้ดำเนินไปตามกติกาหรือข้อตกลง ให้เป็นที่สนุกสนานและพอใจของทุกฝ่าย เป็นต้น

3. ภายหลังกการเล่น ควรเสนอแนะผู้เล่นให้มีใจกว้าง รู้แพ้รู้ชนะ และรู้จัก ร่วมมือกันด้วยความยินดีและเกิดความสุขสนาน หากมีข้อบกพร่องก็ให้เสนอแนะ เพื่อจะได้แก้ไขหากจะมีโอกาสเล่นใน โอกาสหน้า จัดเก็บอุปกรณ์และความสะอาดของสถานที่เล่นให้เรียบร้อย นัดหมายผู้เล่นหากจะมีการเล่นอีกในวันต่อไป เป็นต้น

สรุปได้ว่า การละเล่นมีรูปแบบการเล่นที่หลากหลาย สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามความเหมาะสมตามจำนวนผู้เล่น และสถานการณ์นั้น ๆ โดยที่ผู้เล่นตกลงกำหนดกติกาในการเล่นร่วมกัน เช่น กำหนดจำนวนผู้เล่น วิธีการเล่น และรูปแบบการเล่น

การจัดการความรู้

ในปัจจุบัน หลายประเทศมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Based Society) ซึ่งเป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนาประเทศ ประชาชนจะใช้ความรู้พื้นฐานที่มีมาแต่เดิมในการดำรงชีวิตคงไม่เพียงพอ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก รวมถึงความซับซ้อนของปัญหาต่าง ๆ นับวันจะเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันทุนของสังคมได้แก่ ทรัพยากรในท้องถิ่นนับวันจะมีปริมาณลดลง ความรู้จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นทุนทางสังคมแทนทรัพยากร โดยเฉพาะความรู้ในชุมชน หรือที่เรียกว่าภูมิปัญญา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการความรู้เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่ภูมิปัญญาในชุมชน (พรทิพา คำเนิน, 2549 : 24)

1. ความหมายของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วิจารณ์ พานิช (2548 : 3-5) กล่าวว่า การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือสร้าง
ความสามารถในการพัฒนาและแข่งขันขององค์กร สร้างความสามารถในการร่วมสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูง และได้แบ่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์
พรสวรรค์หรือสติปัญญาของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่
ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน
งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้งเรียกว่าความรู้แบบนามธรรม
2. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้โดยผ่าน
วิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้
แบบรูปธรรม และได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ดังนี้

2.1 การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการ
เข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างเป็นความรู้ เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือในการช่วย
เพิ่มพลังในการจัดการความรู้

2.2 การจัดการความรู้ เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ถ้าไม่มีการแบ่งปันความรู้
การจัดการความรู้ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ พฤติกรรมองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิธี
ปฏิบัติมีผลต่อการแบ่งปันความรู้ ประเด็นด้านวัฒนธรรมและสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ
จัดการความรู้

2.3 การจัดการความรู้ ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการตีความ และ
ประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างนวัตกรรม และเป็นผู้นำทางในองค์กร รวมทั้งต้องการผู้เชี่ยวชาญใน
สาขาใดสาขาหนึ่งสำหรับช่วยแนะนำวิธีประยุกต์ใช้ความรู้ ดังนั้น กิจกรรมเกี่ยวกับคน ได้แก่ การ
ดึงดูดคนเก่ง และคนดี การพัฒนาคน การติดตามความก้าวหน้าของคน และการดึงคนมีความรู้
ความสามารถไว้ในองค์กรถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้

2.4 การจัดการความรู้ เป็นเรื่องของการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร การจัดการ
ความรู้เกิดขึ้นเพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยสร้างควมมีชีวิตชีวาและความสำเร็จให้แก่องค์กร
การประเมินต้นทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้ความรู้
เป็นครุขนิบอกว่าองค์กรมีการจัดการความรู้ได้อย่างไรผลหรือไม่

Trapp (Trapp ; อ้างอิงใน พรทิพา ดำเนิน 2549 : 27) กล่าวว่า การจัดการความรู้
เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยงานต่าง ๆ ที่มีการจัดบูรณาการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร
ดังนั้น การจัดการความรู้จึงเป็นแนวคิดแบบองค์รวมในการบริหารจัดการทรัพยากรในองค์กร

Senge (Senge ; อ้างอิงในพิชชากรณั ปะตังถาโต. 2553 : 72) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการธุรกิจที่องค์กรใช้ในการสร้างและการเผยแพร่ความรู้ การที่องค์กรให้คุณค่าแก่ทรัพยากรความรู้และมองหาวิธีการที่จะจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสมเพื่อบุคคลที่เหมาะสม เวลาถูกต้อง และช่วยให้บุคคลได้แลกเปลี่ยน และใช้ข้อมูลสารสนเทศร่วมกันในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งที่การปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการในการระบุนความต้องการความรู้การแสวงหาความรู้ การกลั่นกรอง การจัดเก็บ การเผยแพร่ และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

2. วัตถุประสงค์ในการจัดการความรู้

พรทิพา คำเนิน (2549 : 30) กล่าวว่า การจัดการความรู้ มีเป้าหมายหลักคือ การใช้ประโยชน์จากความรู้ มาเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร การจัดการความรู้จึงมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน หรือกระบวนการในการปฏิบัติงานขององค์กร
2. เพื่อพัฒนาและสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ

3. ประโยชน์ของการจัดการความรู้

1. การจัดการความรู้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน โดยช่วยเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) เพราะช่วยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นในกระบวนการทำงานลง ช่วยเพิ่มขีดความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงาน (Competency) เพราะพนักงานแต่ละคนสามารถเรียนรู้จากพนักงานคนอื่น โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. การจัดการความรู้ช่วยเพิ่มความไวในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงขององค์กร เพราะบุคคลสามารถหาวิธีการหรือเทคนิคใหม่ ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อีกทั้งยังเพิ่มนวัตกรรมใหม่ให้องค์กร เพราะการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะลดเส้นการเรียนรู้ลง (Learning Curve) ให้สั้นลง ช่วยให้บุคลากรมีเวลามากขึ้นในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

3. การจัดการความรู้ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร เพราะองค์กรวางแผนและตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลที่ถูกต้อง

4. แนวคิดในการจัดการความรู้ตามแนวกระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) 7

ขั้นตอน

1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการบ่งชี้ความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมี และวิเคราะห์รูปแบบและแหล่งความรู้ที่มีอยู่ โดยการตอบคำถามว่าเราต้องมีความรู้ที่จำเป็นขององค์กรเรื่องอะไร และเรามีความรู้นั้นแล้วหรือยัง
  2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) จากแหล่งต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ทั้งภายในและภายนอก เพื่อจัดทำเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการ โดยการหาคำตอบว่าความรู้ที่ใคร อยู่ในรูปแบบอะไรและจะนำมาเก็บรวบรวมได้อย่างไร
  3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เป็นการแบ่งชนิดและประเภทของความรู้ เพื่อจัดทำระบบให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหาและใช้งาน โดยการตอบคำถามว่าความรู้ที่สร้างมาจะเก็บอย่างไรและจะแบ่งประเภทหัวข้ออย่างไร
  4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) เป็นการจัดทำรูปแบบและภาษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กร รวมทั้งเรียบเรียงปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย และตรงกับความต้องการ โดยหาคำตอบว่าจะทำให้เข้าใจง่ายและสมบูรณ์ได้อย่างไร
  5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) คือ ความสามารถในการเข้าถึงความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ในเวลาที่ต้องการ โดยการพิจารณาว่าเราสามารถนำความรู้มาใช้งานได้ง่ายหรือไม่ หรือทำอย่างไรเพื่อจะให้อาจเข้าถึงความรู้ได้
  6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) โดยเฉพาะความรู้ในรูปแบบ Tacit Knowledge ซึ่งจะต้องทำให้มีการถ่ายทอดออกมาให้ได้ โดยอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ เช่น การจัดทำเอกสาร การจัดทำฐานความรู้ การสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice : COP) การสร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) การสลับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) เป็นต้น
  7. การเรียนรู้ (Learning) เป็นการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยมีนัยสำคัญคือ Learning by doing ว่าความรู้ที่จำเป็นซึ่งถูกบ่งชี้หรือกำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 1 นั้น ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในงานจริงหรือไม่และก่อให้เกิดการแก้ปัญหาและปรับปรุงองค์กรให้ดีขึ้นได้อย่างไรบ้าง
- สรุปได้ว่าการจัดการความรู้ เป็นการนำกระบวนการเรียนรู้ ที่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในการปฏิบัติงานขององค์กร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ของบุคคลต่อไปนี้

5. แนวคิดการจัดการความรู้ของ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช

ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ได้ให้แนวทางแห่งความสำเร็จ 10 ประการ ในการดำเนินการจัดการความรู้ ซึ่งเรียกว่า “ทศปฏิบัติ” ในหนังสือ “การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ” (วิจารณ์ พานิช. 2548 : 229) ไว้ดังนี้

ปฏิบัติที่ 1 สร้างวัฒนธรรมใหม่ โดยจะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร (Corporate culture) จากวัฒนธรรมอำนาจเป็นวัฒนธรรมความรู้ จากการบริหารงานแบบควบคุม-สั่งการ (Command and control) เป็นบริหารงานแบบเอื้ออำนาจ (Empower) ให้พนักงานทุกระดับริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ ๆ เปลี่ยนการไหลเวียนของความรู้สารสนเทศ จากการไหลขึ้นลงตามแก่งอำนาจ เป็นไหลเวียนไปทุกทิศทุกทางภายในองค์กร เปลี่ยนความหมายของคำว่า “ผู้นำ” จากการหมายถึงผู้บริหารสูงสุด เป็นหมายถึงทุกคนในองค์กร “ภาวะผู้นำ” นั้นหมายถึง ความสามารถในการริเริ่มวิธีการทำงานใหม่ ๆ ตามขอบเขตความรับผิดชอบของตน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร

ปฏิบัติที่ 2 สร้างวิสัยทัศน์ร่วม ดำเนินกระบวนการให้คนในองค์กรร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) หรือปณิธานความมุ่งมั่น (Purpose) และเป้าหมาย (Goal) โดยไม่ใช่แค่ร่วมกันกำหนดเท่านั้น แต่ต้องร่วมกันตีความ ทำความเข้าใจซ้ำ ๆ จนเข้าใจถึงลงไปถึงวิธีปฏิบัติ พฤติกรรม ความเชื่อ และคุณค่า จนเกิดสภาพความเป็นเจ้าของ (Ownership) วิสัยทัศน์นั้น ในสมาชิกทุกคนขององค์กรแล้วเชื่อมโยงกับการปฏิบัติ เพื่อให้วิสัยทัศน์นี้ไม่ใช่แค่ “ชัดในกระดาษ” เท่านั้น “แต่ชัดในใจคน” และ “ชัดในการกระทำ”

ปฏิบัติที่ 3 สร้างและใช้ความรู้ในการทำงานและสร้างบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อมีการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานจะมีประสบการณ์ ในประสบการณ์มี “ความรู้ในคน” (Tacit knowledge) ถ้าเอาความรู้จากประสบการณ์ในผู้ร่วมงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จะเกิดการยกระดับความรู้ และสามารถบันทึกออกมาเป็น “ขุมความรู้” จากการทำงาน เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้นอีก วนเวียนเรื่อยไปไม่จบสิ้น เทคนิคในการ “ถอดความรู้” ที่เป็นความรู้ภาพรวม (Holistic) จากการทำงานได้แก่ เรื่องเล่าเร้าพลัง (Storytelling) และ AAR (After Action Review) จะต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ปฏิบัติที่ 4 เรียนลัด การปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือผลสัมฤทธิ์ ต้องไม่เริ่มต้นจากศูนย์ ไม่มุ่งคิดค้นหาวิธีการทำงานที่แยกด้วยตนเอง เพราะจะทำให้เสียเวลาโดยใช่เหตุ ไม่เกิด Economy of speed ต้องยึดแนวความคิดตามธรรมชาติว่า เป้าหมายผลงานที่เรามุ่งหมายนี้จะต้องมีคนอื่นทดลองทำมาแล้ว และทำอย่างมีผลสัมฤทธิ์สูง ประสิทธิภาพสูง คุณภาพสูงอยู่แล้ว เราต้องเสาะหาให้พบและขอเรียนรู้จากเขา คือใช้ยุทธศาสตร์ “เรียนลัด” แล้ว

ต่อยอด ความรู้ที่เราไปขอเรียนเป็นความรู้เพื่อการปฏิบัติ และ “ครู” ของเราก็ได้ความรู้เหล่านั้นมาจากการปฏิบัติ จึงเท่ากับเป็นการเรียนรู้ “ความรู้ในคน” (Tacit knowledge) และต้องไม่ลืมว่า การเรียนลัดต้องไม่ใช่การเรียนแบบลอก แต่ต้องเอาความรู้ของเขามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเรา แล้วจึงดำเนินการ “ต่อยอด” ด้วยความคิดสร้างสรรค์ของเรา

ปฏิบัติที่ 5 สร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยยุทธศาสตร์เชิงบวก ใช้วิธีคิดเชิงบวกว่าตามวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันกำหนดคนนั้นอยู่แล้ว ให้เสาะหาตัวอย่างของ “วิธีการยอดเยี่ยม” เหล่านั้นให้พบ นำมาขยายและจัดกระบวนการ “แบ่งปันความรู้” เพื่อขยายผลไปยังหน่วยงานอื่นภายในองค์กร เรื่องใดที่ไม่มี “วิธีการยอดเยี่ยม” อยู่ในองค์กรก็จะต้องมีอยู่ในองค์กรอื่น เราก็ส่งเสริมให้คนของเราไปขอเรียนรู้จากเขา เมื่อเกิดการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าภาคภูมิใจก็จัดเวทีให้มีการนำเสนอ ยกย่อง และแลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการกันภายในองค์กร

ปฏิบัติที่ 6 จัด “พื้นที่” หรือ “เวที” หมายถึง พื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและอย่างเป็นทางการ อาจเป็นพื้นที่จริงสำหรับให้คนมาพบหน้ากันโดยตรง หรืออาจเป็นพื้นที่เสมือนให้คนได้พบกันผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

ปฏิบัติการที่ 7 พัฒนาคน เน้นการพัฒนาคน - พัฒนางานไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งก็คือผ่านกระบวนการจัดการความรู้นั่นเอง คนที่เกิดการพัฒนาจะเป็น “บุคคลเรียนรู้” เป็นคนที่มีทักษะและเจตคติในการเรียนรู้ คือ มีทักษะในการสร้างความรู้จากการทำงาน มีทักษะในการ “เรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ” (Interactive learning through action) เช่น มีทักษะในการใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน มีทักษะในการเรียนรู้จากผู้อื่น - ร่วมกับผู้อื่น มีทักษะในการแบ่งปันความรู้ มีทักษะด้านสุนทรียสนทนา ทักษะในการฟังอย่างลึกซึ้ง และทักษะในการจัดการ เป็นต้น

ปฏิบัติที่ 8 ระบบให้คุณให้รางวัล และรางวัลที่ดีที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของคุณค่าของตน ความสุขจากการได้รับการยอมรับ การเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าขององค์กร การที่ผู้คนในหน่วยงานมีความรักใคร่ปรองดองกัน เป็น “สวรรค์ในการทำงาน” รางวัลไม่จำเป็นต้องเป็นเงินหรือการเลื่อนยศ เลื่อนขั้นเงินเดือนเสมอไป ควรลดการให้รางวัลผลงานส่วนบุคคลลงไป เพื่อเป็นสัญญาณสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม ควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้จากความล้มเหลว

ปฏิบัติที่ 9 หาเพื่อนร่วมทาง ทำเป็นเครือข่ายอย่าทำองค์การเดี่ยวโดด ๆ เพราะจะขาดพลัง ขาดแรงกระตุ้น เป็นธรรมชาติของการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ หรือเปลี่ยนแปลงพอทำให้ระยะหนึ่งจะล้าและอาจหมดแรงล้มเหลวไปเลย แต่ถ้าทำเป็นเครือข่ายจะมีการกระตุ้นเสริมพลัง หรือมีผลสำเร็จที่จุดเล็ก ๆ ที่บางหน่วยงานเป็น “น้ำทิพย์ชโลมใจ” และเอามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มความตื่นตัว

ปฏิบัติที่ 10 จัดทำ “ชุมชนความรู้” ในที่นี้เป็นการรวบรวมความรู้ที่ “ถอด” มาจากการทำ AAR, การทำกิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ เป็นความรู้ที่เน้น “ความรู้จากการปฏิบัติ” และ “ความรู้เพื่อการปฏิบัติ” คือ เป็นความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) แต่เมื่อรวบรวมเป็น “ชุมชนความรู้” (Knowledge assets) บันทึกไว้ ก็จะทำให้ความรู้ของบุคคล กลายเป็นความรู้ขององค์กร สามารถนำไปใช้ได้ง่าย และมีการจัดระบบ คอยปรับปรุงให้ “สด” ทันสมัยอยู่เสมอ

สรุปแนวความคิดของ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช. ได้ว่า การจัดการความรู้จะต้องเริ่มที่สร้างวัฒนธรรมใหม่ คนในองค์กรร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรียนรู้ การปฏิบัติงาน สร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยยุทธศาสตร์เชิงบวก จัดเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาคณะ พัฒนางาน ไปพร้อม ๆ กัน ทำเป็นเครือข่ายอย่าทำแต่ในองค์กร และทำ AAR

6. แนวคิดการจัดการความรู้ของ Nonaka และ Takeuchi (1995)

Nonaka และ Takeuchi ได้พูดถึงหลักสำคัญของทฤษฎีเกิดขึ้นได้อย่างไร การเปลี่ยนแปลงสภาพความรู้ ที่รูปแบบ (Modes) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อ ความรู้โดยนัยและความรู้โดยชัดแจ้ง มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้เกิดวงจรที่เราเรียกชื่อว่า SECI เป็นวงกันหอยที่ขยายขนาดไปเรื่อย ๆ ทำให้ได้ความรู้ที่มีพลังเป็นอย่างมาก SECI model ได้แก่

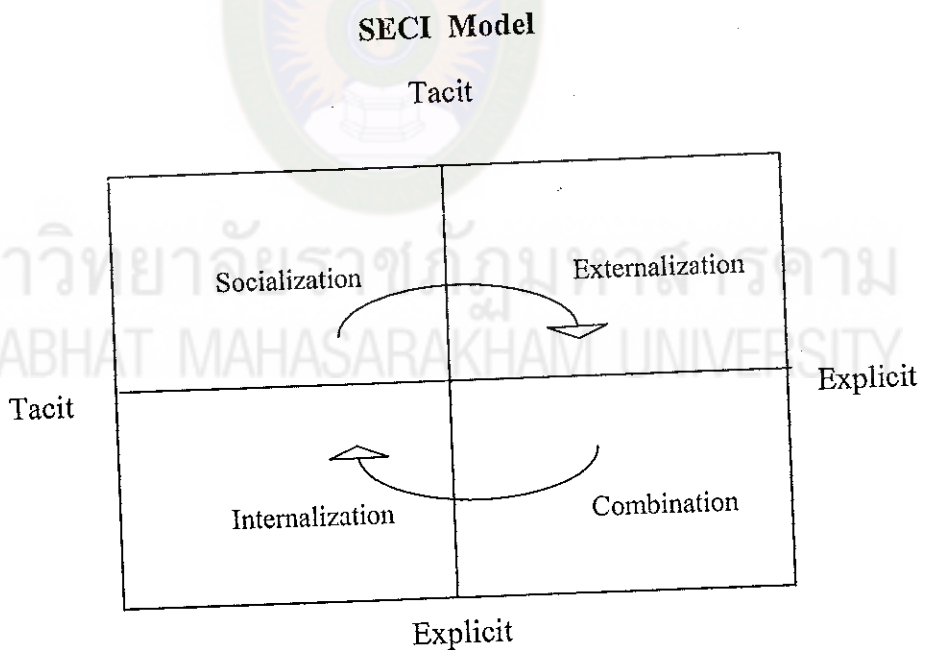
Socialization หรือการถ่ายทอดทางสังคม เป็นการสร้างสรรค์ความรู้จากความรู้โดยนัย (Tacit knowledge) การถ่ายทอดทางสังคม เป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกัน และทำให้เกิดการสร้างความรู้โดยนัยโดยตรงจากผู้อื่น โดยไม่ต้องใช้ภาษา หลักสำคัญของ การได้มาซึ่งความรู้โดยนัยนี้ คือ ประสบการณ์ ถ้าไม่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันก็จะเป็น การยากลำบากอย่างยิ่ง ตัวอย่างที่เราพบเห็นในชีวิตประจำวัน

Externalization หรือ การทำให้ปรากฏสู่ภายนอก เป็นการสร้างสรรค์ความรู้จากความรู้ โดยนัย (Tacit Knowledge) มาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) การสร้างสรรค์ความรู้ ลักษณะนี้มักจะเห็นจากการสร้างแนวคิด และถูกกระตุ้น โดยการสนทนาหรือการสะท้อนภาพความคิดเห็นในภาพรวม เมื่อเราพยายามสร้างความคิดรวบยอดในภาพบางอย่าง ส่วนใหญ่เรามัก แสดงออกถึงสาระสำคัญของมัน โดยใช้ภาษาการเขียนเป็นการกระทำอย่างหนึ่งในการเปลี่ยนความรู้ โดยนัยไปสู่ความรู้ที่ชัดแจ้ง แต่การแสดงออกเป็นคำพูดนั้นยังไม่เพียงพอ ดังนั้นการอุปมาเป็น วิธีการที่คืออย่างหนึ่งในการแสดงออกถึงเนื้อหาที่ไม่อาจกล่าวออกมาเป็นคำพูดได้ เช่น คำขวัญ (Slogan) นิทาน (Story) การเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกัน (Analogy) หรือ ใช้สัญลักษณ์ (Symbol) บางอย่างสามารถสรุปอธิบายซับซ้อน

Combination หรือการหลอมรวมเข้าด้วยกัน เป็นการสร้างสรรค์ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) การสร้างสรรค์ความรู้ลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับการหลอมรวมองค์ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เอกสารการประชุม การสนทนาทางโทรศัพท์ หรือการติดต่อสื่อสารทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ แล้วจัดองค์ประกอบข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ใหม่ โดยการแยกประเภท การเพิ่มการร่วมกัน และการจัดกลุ่มความรู้โดยชัดเจน (Explicit Knowledge) นำมาสังเคราะห์หลอมรวมความรู้เข้าด้วยกันให้เป็นความรู้ใหม่และเผยแพร่เป็นความรู้ที่ชัดเจนให้ผู้อื่นได้

Internalization หรือการทำให้เข้าสู่ข้างใน เป็นการสร้างสรรค์ความรู้จากความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) การสร้างความรู้ลักษณะนี้กระทำได้โดยการไปศึกษา แสวงหาความรู้จากภายนอกตนซึ่งเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน และผ่านการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Learning by doing) แล้วเกิดเป็นความรู้ของตนเอง จะเห็นว่าการจัดการความรู้ตามแนวคิด ESCI Model ของ Nonaka และ Takeuchi คือการทำให้ความรู้ 2 ประเภท เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะระหว่างกัน ดังนี้

แผนภาพที่ 2 SECI Model ของ Nonaka และ Takeuchi

สรุปได้ว่า หลักสำคัญของทฤษฎีของเกลิยวเปลี่ยนแปลงสภาพความรู้ ที่รูปแบบ (Models) คือ การถ่ายทอดทางสังคม การทำให้ปรากฏสู่ภายนอกซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความรู้จากความรู้

โดยนัยการหลอมรวมกันเข้าด้วยกัน และสร้างสรรค์ความรู้ที่ชัดเจน การทำให้เข้าสู่ข้างใน เป็นการ
สร้างสรรค์ความรู้จากความรู้ที่ชัดเจน

7. แนวคิดการจัดการความรู้ของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกาจัดการความรู้ไว้ใน
หนังสือ “การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข”
(ประเวศ วะสี. 2548 : 66) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. การจัดการความรู้ (Knowledge Management) มีความหมายเฉพาะว่า หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตกแต่งให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงนามีประโยชน์เพิ่มขึ้นและใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และกาลเทศะยิ่งขึ้น มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมาเจอกัน ข้อสำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทั้งหมดที่ร่วมในกระบวนการก่อให้เกิดปัญญา ร่วม ทำให้แก้ปัญหหรือพัฒนาในเรื่องยาก ๆ ได้สำเร็จ
2. แนวคิดและวิธีการในเรื่องการจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเรียนรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ แต่อย่าไปติดอยู่เฉพาะทางเทคนิคและคิดแบบกลไกเท่านั้น ในเรื่องการจัดการความรู้มีมิติทางนามธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของความหมายในทางลึกที่ถ้าเข้าใจระลึกถึงและบ่มเพาะให้งอกงามยิ่งขึ้น จะพูนพลังให้กับการจัดการความรู้อย่างวิจิตรและมหิหาร
3. การจัดการความรู้มีพื้นฐานอยู่ที่การให้คุณค่าแก่ความรู้ที่อยู่ในตัวคนทุกคนจึงเป็นรูปธรรมแห่งการปฏิบัติที่เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน
4. การจัดการความรู้ที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันควรเจริญธรรมะ 4 ประการ คือ ความเอื้ออาทร ความเปิดเผย ความเข้าใจ ความเชื่อถือและความไว้วางใจกัน
5. การจัดการความรู้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติอันจะทำให้เกิดอิทธิปัญญาหรือเพื่อความความสำเร็จ
6. การจัดการความรู้นำไปสู่การถักทอโครงสร้างใหม่จากโครงสร้างทางดั่งและโครงสร้างแบบตัวใครตัวมันไปสู่การเป็นเครือข่ายมนุษย์มีความสำคัญยิ่งนัก เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานที่ไม่เคยทำได้สำเร็จด้วยวิธีใช้ความรุนแรง แต่สำเร็จได้ด้วยการจัดการความรู้อันประณีตที่ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกันการปฏิบัติโครงสร้างใหม่จะปลดปล่อยมนุษย์ไปสู่ศักยภาพ เสรีภาพและความรู้

7. การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเป็นหัวใจของการจัดการความรู้ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการทางปัญญา การเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติจะใช้ความรู้ทุกชนิดที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติเข้ามาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน แม้การจัดการความรู้จะเน้นที่การเอาความรู้ในตัวคนเป็นฐาน แต่ไม่ได้รังเกียจความรู้ในตำราหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

8. การจัดการความรู้จัดวางตำแหน่งแห่งหนของความรู้ประเภทต่าง ๆ โดยวางความรู้ในตัวคนเป็นฐานเพื่อความแข็งแกร่งสมดุล แล้วเอาความรู้ในตำราหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาต่อยอดอย่างสมประโยชน์ในห้วงงามและมีประโยชน์ยิ่งขึ้น

ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ เป็นการจัดการให้มีใครค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน อย่าไปติดอยู่เฉพาะทางเทคนิคและคิดแบบกลไกเท่านั้น ให้คุณค่าแก่ความรู้ที่อยู่ในตัวคนทุกคน ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดอิทธิปัญญา ถักทอโครงสร้างใหม่ การเรียนรู้ร่วมกัน จัดวางตำแหน่งของประเภทความรู้

8. แนวคิดการจัดการความรู้ของ ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ

ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ ได้พูดถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ไว้ในหนังสือ “คิดค้นได้ : การจัดการความรู้ชาวบ้านฉบับตำราคิด” (สุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ. 2548 : 45) ไว้ดังนี้

1. การจัดการความรู้คือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจนกระทั่งทำให้เราพบจุดเด่น จุดยืนเฉพาะด้านนั้น ๆ ที่แปลกคือกระบวนการจัดการความรู้จะมีความหลากหลายพลิกแพลงได้ไม่มีวันจบสิ้น

2. ในยุคที่ความรู้ใหม่ ๆ มีมากมายท่วมหัวแต่พวกเรากลับแคลนความรู้ ความรู้ไม่พอใช้ทำทำอะไรจะไม่รอดเสียด้วยสิ เมื่อเป็นเช่นนั้นคงต้องใคร่ครวญกันบ้างละว่า ทำไมพวกเราถึงบริหารจัดการความรู้ไม่ได้ ทำไมระดับความรู้จึงขาด ๆ เกิน ๆ ทำอย่างไรชีวิตจึงจะเคลื่อนตามความรู้ใหม่ได้

3. ภูมิปัญญาแต่ละคนจะเป็นเครื่องมือการจัดการความรู้เบื้องต้นที่มีประสิทธิภาพที่สุดในโลก

4. การดำเนินการจัดการความรู้ในลักษณะเครือข่ายทำให้เรามีสมาชิกหลายระดับ หลายคุณสมบัติ หลายความสามารถ ศักยภาพที่แตกต่างกันจึงเป็นเสน่ห์ของการจัดการความรู้ระดับชุมชน ในขั้นนี้เพียงเราใช้ความคิด ความเห็นประกอบกับสิ่งที่เขาเขียน สิ่งที่เขาปฏิบัติในพื้นที่ของเขาเองก็จะเป็นสะพานเชื่อมเดินระหว่างความรู้เก่า ไปหาความรู้ใหม่

สรุปแนวคิดได้ว่า ภูมิปัญญาแต่ละคนจะมีศักยภาพที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ดีที่จะใช้ในการจัดการความรู้เบื้องต้นที่มีประสิทธิภาพที่สุด และเขาสามารถที่เป็นสะพานเชื่อมโยง ไปสู่แนวความรู้ได้

บริบทของโรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบก

โรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบกดั้งอยู่ที่บ้านหนองแคน เลขที่ 12 หมู่ที่ 20 ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง

1. สภาพการดำเนินงาน

เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนครู 11 คนนักเรียน 118 คน นักการภารโรง 1 คน (รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบก . 2552 : 2-5)

2. วิสัยทัศน์

ภายในปีการศึกษา 2555 โรงเรียนหนองหว้าหนองแคนดอนบกจะจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณภาพนักเรียนให้ได้มาตรฐาน พัฒนาคู่มือให้มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีส่วนร่วมและพึงพอใจ

3. พันธกิจ

1. ส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตรงตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
2. ส่งเสริมการบริหารและจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ
4. ส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

4. เป้าหมาย

1. นักเรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตร มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

กำหนด

2. มีกระบวนการการบริหารจัดการได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

3. ครูมีคุณธรรม จริยธรรมและจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษากำหนด
4. สร้างสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. ชุมชนมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเป็นแหล่งเรียนรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. ยุทธศาสตร์

1. กลยุทธ์ด้านผู้เรียน : จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

จุดเน้น

- 1.1 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะพึงประสงค์
- 1.2 ส่งเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 1.3 จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะในการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
- 1.4 จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์
- 1.5 ส่งเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
- 1.6 จัดกิจกรรมฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
- 1.7 ส่งเสริมสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
- 1.8 พัฒนาทักษะด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

2. กลยุทธ์ด้านบริหารจัดการ : บริหารและจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

จุดเน้น

- 2.1 จัดองค์กร โครงสร้างและบริหารงานอย่างเป็นระบบ
- 2.2 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3. กลยุทธ์ด้านครู : บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพ

จุดเน้น

- 3.1 พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3.2 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น
- 3.3 ทำการวัดผล ประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง
- 3.4 นำผลการประเมินมาใช้วางแผนในการจัดการเรียนการสอน
- 3.5 จัดทำระบบดูแลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. กลยุทธ์ด้านสภาพแวดล้อม : ภูมิทัศน์ของโรงเรียนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน

จุดเน้น

- 4.1 จัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา
- 4.2 จัดสภาพแวดล้อมให้น่าดู น่าอยู่
5. กลยุทธ์ด้านชุมชน : ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

จุดเน้น

- 5.1 ชุมชนร่วมกับสถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5.2 พัฒนาเครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรนักเรียน

6. ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จุดเด่น

1. ด้านบุคลากรทุกคนมีความตระหนักและศรัทธาต่อสถาบัน โรงเรียน มีเป้าหมายเดียวกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐาน จะเห็นได้จากภารกิจต่างๆ ของโรงเรียน จะร่วมด้วยช่วยกันทุกคน มีความจริงใจ เสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน ให้เกียรติและไว้วางใจกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการศึกษา และมีแผนควบคุมกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ บุคลากรโรงเรียนหนองหว้าหนองแดนดอนมากในอดีตไม่เคยแตกแยกมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
2. ด้านนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม สุขภาพแข็งแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ นักเรียนมีสุนทรียภาพทางศิลปะ และดนตรี มีทักษะในการทำงานร่วมกัน และมีการพัฒนาด้านวิชาการ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในปีการศึกษา 2552 สูงกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กำหนดทุกกลุ่มประสบการณ์

จุดอ่อน

1. ด้านพฤติกรรมการสอนของครู ยังไม่เป็นไปตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มากนัก ยังยึดติดการสอนแบบเดิมอยู่ ยังไม่ได้ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนเท่าที่ควร ตลอดทั้งการประเมินผลยังไม่หลากหลาย มีการผลัดสื่อ / การใช้สื่อค่อนข้างน้อยมาก
2. จากการนิเทศ สังเกตการณ์สอนตลอดทั้งพฤติกรรมการเรียนการสอนของครู และนักเรียน พบว่า ครูยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียน ให้รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ได้ นักเรียนยังไม่กล้าแสดงออกในทางสร้างสรรค์เท่าที่ควร
3. สภาพของโรงเรียนอยู่ในชุมชนที่มีฐานะยากจน ประสบปัญหาคือ พ่อแม่ของนักเรียน ที่งู้ถูกให้อยู่กับผู้ปกครอง ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย ป้า ฯลฯ
4. การนิเทศติดตามขาดความต่อเนื่องจึงเป็นเหตุให้การดำเนินงานล่าช้าและไม่เป็น

ระบบ

7. การวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกสถานศึกษา

1. โรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบาก ตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของหมู่บ้านบริการ 6 หมู่บ้าน สะดวกต่อการติดต่อประชาสัมพันธ์กับทุกหมู่บ้าน

2. ประชาชน ในชุมชน ตลอดทั้งผู้ปกครองนักเรียนให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมกับโรงเรียนด้วยดี

3. ในชุมชนมีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทยค่อนข้างมากที่เป็นแหล่งให้นักเรียนได้ศึกษาและเอาเป็นแบบอย่าง เช่น การแกะสลักไม้ การทอเสื่อ การเลี้ยงโคนม และหมอลำประยุกต์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า บริบทของโรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบากเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีชุมชนในเขตบริการจำนวน 6 หมู่บ้าน นักเรียนมีสุนทรีย์ด้านดนตรี ศิลปะ และการกีฬา

บริบทชุมชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบาก.

ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบาก มีที่ตั้งห่างจากอำเภอเมืองมหาสารคาม ประมาณ 21 กิโลเมตรใช้เส้นทางระหว่างอำเภอกันทรวิชัยและอำเภอเชียงยืน (องค์การบริหารส่วนตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. 2553 : 21-23)

1. ลักษณะภูมิประเทศ

ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนดอนบาก ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่

บ้านดอนบาก หมู่ที่ 7

บ้านหนองแคน ประกอบด้วย หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 16 และหมู่ที่ 20

บ้านหนองหว้า ประกอบด้วย หมู่ที่ 9 และ 21

ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีเขตพื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับพื้นที่บ้านดอนกลาง ต. ห้วยน้ำคำ อ.ยางตลาด จ. กาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับพื้นที่บ้านน้ำเที่ยง ต. ศรีสุข อ.กันทรวิชัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับพื้นที่บ้านหนองอีด้อ ต. ศรีสุข อ.กันทรวิชัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านนาดีศรีสุข ต.ศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในเขตบริการ

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร		รวม	ครัวเรือน	ผู้ใหญ่บ้าน
	ชาย	หญิง			
บ้านคอนบก หมู่ที่ 7	424	419	843	147	นายบุญมา เหล่าพล
บ้านหนองแคน หมู่ที่ 8	267	249	516	114	นายสวัสดิ์ พลเดช
บ้านหนองแคน หมู่ที่ 16	137	167	304	60	นายบุญเลิศ ภูแม่น้ำ
บ้านหนองแคน หมู่ที่ 20	172	165	337	67	นางสาวฤดี บุตรแวง
บ้านหนองหว้า หมู่ที่ 9	142	140	280	65	นายบุญมี เหล่าชัย
บ้านหนองหว้า หมู่ที่ 21	162	160	320	57	นายประจวบ วงศ์รักษา
รวม	1,304	1,300	2,604	510	

ด้านอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลูกเห็ดขอนแก่น
ทอเสื่ออก รับจ้าง ฯลฯ

ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาโดยอาศัยธรรมชาติ มักประสบ
ปัญหาทั้งภัยแล้ง และบางปีน้ำท่วม ผลผลิตต่ำ รายได้น้อย ฐานะค่อนข้างยากจน จึงเป็นเหตุให้
ประชากรวัยทำงานต้องไปรับจ้างในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด มอบภาระเลี้ยงดูบุตรหลานให้อยู่กับ
ปู่ย่า ตา ยาย และญาติ

ด้านความเชื่อ/ตำนาน เช่น พิธีสะเดาะเคราะห์ ผีบรรพบุรุษ ผีตาแฮก โดยเฉพาะผีตา
ชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือ ยำเกรง เพราะชาวบ้านเชื่อว่า ผีตาแฮกเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองคนใน
หมู่บ้านให้อยู่อย่างมีความสุข ชาวบ้านจะมีการบวงสรวงศาลกล่าว และจะมีประเพณีเลี้ยงตาแฮก

ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ประชากรนับถือศาสนาพุทธ มีศิลปะ วัฒนธรรม
การทำบุญตามประเพณีของชุมชนทั้ง 12 เดือน ได้แก่

เดือนอ้ายหรือเดือนเจียง (ธันวาคม) คือ บุญเข้ากรรม (ปรีวาสกรรม)

เดือนยี่หรือเดือนสอง (มกราคม) คือ บุญคูณลานหรือบุญกุ่มเข้า

เดือนสาม (กุมภาพันธ์) คือ บุญเข้าจี

เดือนสี่ (มีนาคม) คือ บุญพะเหวดหรือบุญมหาชาติ

เดือนห้า (เมษายน) คือ บุญสงกรานต์

เดือนหก (พฤษภาคม) คือ บุญช่าชะ(เบิกบ้าน)

เดือนเจ็ด (มิถุนายน) คือ บุญบั้งไฟ

เดือนแปด (กรกฎาคม) คือ บุญเข้าพรรษา
 เดือนเก้า (สิงหาคม) คือ บุญข้าวประดับดิน
 เดือนสิบ (กันยายน) คือ บุญข้าวสาก
 เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม) คือ บุญออกพรรษา
 เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน) คือ บุญกฐิน

2. ภูมิปัญญาของชุมชน

ชุมชนบ้านหนองหว้าหนองแคนคอนบาค มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในชุมชนมากมาย ดังนี้

1. วัฒนธรรม ประเพณี เช่น ดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน หมอลำ วันสำคัญทางศาสนา การบวชนาค บุญข้าวจี บุญพะเหวด
2. ความคิด ความเชื่อ เช่น การเลี้ยงปู่ตา การสะเคาะเคราะห์ การได้เซียงหม่อง
3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น เช่น การหาลา การปลูกเห็ดขอนขาว การแกะสลักไม้ การเลี้ยง ไก่ชน การทอเสื่อ
4. แนวคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ช่างซ่อมโทรศัพท์มือถือ

3. ภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

(รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปีการศึกษาโรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองแคนคอนบาค. 2552 : 17)

ตารางที่ 2 ภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ความเชี่ยวชาญ
1. นายบุญมา เหล่าพล	12 หมู่ที่ 7 บ้านคอนบาค	การเลี้ยง ไก่ชน
2 นายโสภณ เหล่าวอ	34 หมู่ที่ 8 บ้านหนองแคน	กะจำดาบู้
3. นายทวี เหล่ามาลา	17 หมู่ที่ 20 บ้านหนองแคน	ช่างซ่อมโทรศัพท์มือถือ
4. นายดำรง เหล่าพล	41 หมู่ที่ 20 บ้านหนองแคน	การเพาะเห็ดขอนขาว
5. นายสุข เนื่องโพธิ์	5 หมู่ที่ 7 บ้านคอนบาค	การทอเสื่อ
6. นายบุญมา บุญมี	11 หมู่ที่ 16 บ้านหนองแคน	การแกะสลักไม้
7. นายเคน ภูชมชวน	3 หมู่ที่ 9 บ้านหนองหว้า	การประกอบอาชีพ
8. นางจำปี อ่อนโพธา	30 หมู่ 7 บ้านคอนบาค	วัฒนธรรม

9. นายบุญถม ภูครองตา	3 หมู่ 7 บ้านคอนบก	วัฒนธรรม
10. นายสมควร บุญชู	26 หมู่ 7 บ้านคอนบก	หมอลำเรื่องต่อกลอน
11. นางสุขจิตร ภูคำตา	73 หมู่ที่ 7 บ้านคอนบก	หมอลำประยุกต์
12. นายบันลือ เซตุราช	40 หมู่ 8 บ้านหนองแคน	วัฒนธรรม
13. นายนาหวา จอมคำสิงห์	82 หมู่ 9 บ้านหนองหว้า	การเพาะเห็ด
14. นายพิบูลย์ อ่อนโพธา	9 หมู่ 21 บ้านหนองหว้า	การเลี้ยงปลา
15. นางไพรวลัย เหล่าชัย	136 หมู่ 7 บ้านคอนบก	การทอเสื่อ
16. นางนกน้อย เนื่องโพธิ์	24 หมู่ 8 บ้านหนองแคน	การทำหมอนสะมีอก
17. นางบัวพัน จอมคำสิงห์	82 หมู่ 9 บ้านหนองหว้า	การทอเสื่อ

จากการศึกษาบริบทของชุมชนบ้านหนองหว้า บ้านหนองแคน และบ้านคอนบก พบว่าชาวบ้านยังคงมีการดำเนินชีวิตตามแนวประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น มีการสืบทอดอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาเหล่านี้จะยังคงมีอยู่ในชุมชนได้ และ ลูกหลานในชุมชนจะได้ศึกษาและสืบทอดความรู้อันเป็นมรดกของภูมิปัญญาต่อไป

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นฐานความเป็นมา ความหมาย เป้าหมาย ลักษณะ กระบวนการและบทบาทของผู้วิจัยในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. พื้นฐานความเป็นมา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ได้มีความก้าวหน้าอย่างมากมาย ความรู้เป็นจำนวนมากได้ถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายทางสังคมและการพัฒนาในหลายประเทศ แต่การค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ดังกล่าวดำเนินการ โดยบรรดานักวิชาการผู้เชี่ยวชาญหรือสถาบันทางวิชาการ ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นดังกล่าวจึงมุ่งเพื่อรักษาสถานภาพเดิมในสังคมให้คงเดิม หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตและเผยแพร่องค์ความรู้ หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาการในด้านต่าง ๆ ในระยะไม่นานมานี้ นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานจำนวนหนึ่งได้เข้าไปทำงานในสลัมและชนบทในประเทศโลกที่สาม ได้เริ่มตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับความคิดเบื้องหลังของกระบวนการวิจัยที่ใช้กันอยู่ ข้อสงสัยดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดและหลักการในเรื่องการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระยะต่อมา

รวมทั้งในช่วงที่ผ่านมา นักวิชาการและนักพัฒนาในหลายพื้นที่ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ประสบการณ์จากการดำเนินการดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นเป็นทฤษฎีและหลักการของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมขึ้น จากนั้นได้กลายเป็นความพยายามของผู้เสียเปรียบและผู้ด้อยโอกาสในสังคมในการดำเนินงานเพื่อ

1. เข้าใจบทบาทความรู้ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญของอำนาจและการต่อสู้
2. เห็นคุณค่าของประสบการณ์ทั้งที่เป็นส่วนตัวและของกลุ่มกับความรู้ที่มีอยู่ใน

ท้องถิ่นที่มีความหมายนำเชื่อดือ

3. สามารถที่จะปรับใช้ความรู้ที่มีผู้อื่นผลิตขึ้นให้เหมาะกับพื้นฐานของตนเอง
4. มีความเชื่อมั่น และมีเครื่องมือในการผลิตความรู้ด้วยตนเอง
5. ประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้นเพื่อความสนใจร่วมของทุกคนในการปฏิบัติการ

ร่วมกัน

จากหลักการและแนวทางดังกล่าวทั้งการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการทางการศึกษาและการพัฒนาที่จะช่วยผู้ที่เสียเปรียบและผู้ที่ยากไร้ในการจัดการกับความรู้อื่นๆ จากแนวทางและจุดยืนของตนเอง

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมจึงมีความคิดความเชื่อเฉพาะที่แตกต่างไปจากการวิจัยที่รู้จักกันทั่วไป ดังนี้

1. กระบวนการวิจัยสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนโดยตรงทันที ตรงข้ามกับการสร้างผลงานทางวิชาการและการวิเคราะห์เชิงนโยบายที่ไกลตัว
2. กระบวนการวิจัยควรเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือประชาชนเข้าร่วมกระบวนการวิจัยทั้งหมด นับตั้งแต่การกำหนดปัญหาไปจนถึงการอภิปรายแนวทางในการแก้ปัญหาและการตีความผลการศึกษา
3. กระบวนการวิจัยควรจะเป็นส่วนของประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมด เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน สร้างความรู้สึกระหนักและผูกพันในการแก้ปัญหาในชุมชน
4. กระบวนการวิจัย ควรจะเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนกัน เป็นการตอบโต้กันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ใช่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเฉพาะช่วงเวลาหนึ่ง ๆ
5. เนื้อหาของกระบวนการวิจัย คล้ายกับเนื้อหาของการศึกษาที่ควรจะทำให้มนุษย์มีศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ และเป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ปัญหาทางสังคม
6. กระบวนการวิจัยมีวินัยทางอุดมการณ์ (ทางการเมือง) เกี่ยวข้องด้วย

2. ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เคมมีส (Kemmis, 1985 : 25) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการวิจัยที่มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลในการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมและการศึกษาของบุคคลเหล่านั้นในวงการศึกษาใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร หรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ในการทำงานซึ่งต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน

สุภางค์ จันทวานิช (2531 : 67) กล่าวไว้ว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกันคือการปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย วิธีการให้ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา กระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิภาษ (Dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตัวเอง และด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้จึงมีความชัดเจนสะท้อนความคิดอ่านตลอดจนนิสัยใจคอของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขาเป็นการสนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชนโดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายประกอบกับการใช้ภูมิปัญญาและทุนที่มีอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาของผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัยในตัวของมันเอง ซึ่งสามารถเป็นตัวนำของการพัฒนาสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ อีกด้วย

พันธุทิพย์ รามสูต (2540 : 41) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าหมายถึง กระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างหนึ่งที่บุคคลจำนวนหนึ่งนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยและการลงมือกระทำด้วยตนเองมาปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสังคมของตนเอง ดังนั้น PAR จึงเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัยกลับบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัย

รัตนะ บัวสนธิ์ (2541 : 32) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่มุ่งแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานของหน่วยงาน องค์กร หรือชุมชนตามแนวทางที่บุคคลหลายฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัยทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ขั้นตอนแรกเริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงานวิจัย

จากการให้ความหมายของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือในหน่วยงาน หรือเป็นการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคน และนำเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัย

3. เป้าหมายและประโยชน์ของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พันธ์ทิพย์ รามสูต (2540 : 35) ระบุว่าเป้าหมายหลักของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีหลายประการประกอบด้วย

1. ค้นหาความรู้พื้นฐานที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย
2. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม
3. สร้างดุลยภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการและความรู้พื้นฐาน
4. ยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันของภาวะสังคมเศรษฐกิจ

อรุณรุ่ง บุญชนันตพงศ์ (2549 : 25) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ชาวบ้าน ชุมชน ผู้ด้อยโอกาสจะตื่นตัว ได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง มีความเชื่อมั่นในทางที่จะให้ความร่วมมือกันหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อก่อประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและชุมชน

2. ประชาชน ผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสมากขึ้นการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ มีการกระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งมีข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อคนในชุมชน

3. มีวิจัยและพัฒนาได้เรียนรู้จากชุมชน ได้ประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชนอันก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและเกิดแนวคิดในการพัฒนาตนเองของนักวิจัยและพัฒนาอย่างแท้จริง

4. ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที เนื่องจากได้ลงมือทำกิจกรรมโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดการผลึกกำลังร่วมกัน โดยที่ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ตลอดจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานที่ดำเนินการอยู่

4. ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พันธทิพย์ รามสูต (2540 : 60 - 63) ได้กล่าวถึงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ว่ามีลักษณะเด่น 10 ประการ ดังนี้

1. เป็นการสร้างความรู้ (Produce Knowledge) เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้จากนักวิชาการกับความรู้พื้นบ้าน เป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่ค่อย ๆ ขยับขยายจากการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนจนเป็นการมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบระหว่างชาวบ้านกับนักวิจัย และสร้างความรู้สึกร่วมกัน
2. เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interactive) และสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ซึ่งเป็นวิถีชีวิตเป็นการรวมเอาความอยากรู้อยากเห็นเข้ากับความเปิดใจกว้าง การเป็นสหวิทยาการเป็นการปฏิบัติที่ทำการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและทำงานอย่างเป็นระบบ
3. เป็นการลงมือกระทำทำให้เข้าใจกันออกมาเป็นรูปธรรม (Act to transform reality) เป็นการสะท้อนความคิด ลงมือปฏิบัติ และสะท้อนความคิด ลงมือปฏิบัติไปเช่นนั้น (Reflection-Action-Reflection....Action)
4. เป็นการใช้ความรู้สู่การปฏิบัติ (Practical) เป็นลักษณะเด่นของ PAR ที่เน้นการหาคำตอบจากปัญหาที่สำคัญและเป็นจริง โดยวิธีการเรียนไม่เน้นความรู้ที่เป็นทฤษฎีจะเป็นลักษณะการคิดค้นและลงมือปฏิบัติได้จริง
5. เป็นกระบวนการที่เปิดเสรี (Inclusive) ที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสร้างความรู้จากวิธีการและความรู้ที่มีอยู่โดยไม่พยายามแยกหรือจำกัดขอบเขตสิ่งใด ทุกความคิดเห็นจะได้รับการฟังและยอมรับเป็นการให้โอกาสแก่ทุกคน
6. เป็นกระบวนการที่มีตัวตน มีชีวิต มีรูปร่าง (Organic) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีเวลาจำกัด เป็นรูปแบบเปิดที่ไม่สามารถกำหนดแผนการล่วงหน้า ไม่สามารถทำนายผลล่วงหน้า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา
7. เป็นตัวของตัวเอง (Self-awareness) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องเลิกพะวงถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่จะให้ได้มาซึ่งคำตอบเพียงอย่างเดียวแต่ควรคำนึงถึงการสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้น
8. เป็นระบบสังคมนิเวศน์ (Ecology Society) บุคคลมีการพึ่งพาอาศัยกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในสังคม ในลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยที่เท่าเทียมกัน
9. เป็นการมองอนาคต (Future Oriented) การสร้างแนวทางสำหรับการกระทำแนวทางปฏิบัติที่ไม่เคยมีอยู่ก่อน การทบทวนการปรับเปลี่ยน การปรับปรุงระบบ การพัฒนาที่จะปะติดปะต่อให้เกิดอนาคตที่ต้องการ

10. เป็นการมองโลกในแง่ดี (Optimistic) ตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดปลดปล่อย ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถที่จะจัดการเรื่องต่าง ๆ ในสังคมของเขาได้ ซึ่งการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่จะส่งเสริมศักยภาพด้านนี้ของบุคคล

สรุปได้ว่าการวิจัยแบบ PAR ให้ถือว่าชาวบ้านเป็นผู้รู้ดีเท่า ๆ กับนักวิจัยหรือนักพัฒนา ในการกำหนดปัญหา และการเลือกปฏิบัติการใด ๆ จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทุกฝ่ายมีบทบาทเท่าเทียมกันหลังจากที่ได้ร่วมกันวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้วจะมีโลกทัศน์ร่วม ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา นักวิจัย และชุมชน ก่อนและหลังการวิจัย

5. กระบวนการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พันธทิพย์ รามสูต (2540 : 43 - 54) ได้กล่าวถึงกระบวนการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยสรุปได้ดังนี้

1. เตรียมชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการวิจัย ในระดับที่เสมอภาคในทุกขั้นตอน จะต้องมีการเตรียมชุมชนก่อนโครงการวิจัยจะเริ่ม
2. อบรมนักวิจัยร่วมจากชุมชน ในฐานะเป็นนักวิจัยจากท้องถิ่นให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่น บทบาทของผู้ทำหน้าที่เป็นนักวิจัยท้องถิ่น และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. กำหนดรูปแบบการวิจัย ทีมงานวิจัยท้องถิ่นจะต้องร่วมกำหนดรูปแบบการวิจัย ได้แก่ การแตกปัญหาทั่วไป ลงเป็นปัญหาย่อยที่สามารถจะทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหา กำหนดวิธีการที่จะรวบรวมข้อมูล เครื่องมือ ผู้ที่จะตอบคำถามหรือให้ข้อมูล การสร้างเครื่องมือ ผู้ที่จะตอบคำถามหรือให้ข้อมูล การสร้างเครื่องมือ กำหนดรูปแบบ คำถาม และวิธีถาม
4. ลงมือเก็บข้อมูล โดยผู้ที่อบรมวิธีการเก็บข้อมูลมาแล้ว

5. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ทีมวิจัยจะร่วมกันประมวลผลและสรุปข้อมูลให้ข้อสังเกตหรือวิจารณ์สิ่งที่พบ วิเคราะห์เหตุไฉนจึงได้ข้อมูลเช่นนั้น เขียนสรุปสิ่งที่พบอย่างกว้าง ๆ พร้อมให้ข้อเสนอแนะ

6. หากมีการค้นพบกับชุมชน มีจุดประสงค์ที่จะนำข้อมูลที่ได้ศึกษาเสนอกลับคืนต่อชุมชน ให้มีโอกาสดูตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้อง ตลอดจนทำการวิเคราะห์ สรุปประเด็นหรือชี้แนะต่อทีมงานวิจัย

7. วางแผนชุมชน โดยการอบรมทีมงานวิจัยให้สามารถเขียนโครงการได้

8. นำแผนไปปฏิบัติ โดยการระดมทรัพยากรทั้งบุคคลและชุมพลังมาร่วมในการปฏิบัติ ตามแผนที่จัดวางขึ้น

9. ติดตามกำกับและประเมินผลในชุมชน โดยทีมงานและชุมชนร่วมกัน

6. บทบาทของนักวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยควรจะรู้จักบทบาทของนักวิจัยเพื่อที่จะทำให้กระบวนการดำเนินได้ด้วยดี ดังนี้

1. ความตั้งใจที่จะแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน โดยการสังเกต การฟัง การซักถามปัญหา การอภิปราย และการวิเคราะห์วิจารณ์ในทุกโอกาสที่จะทำได้

2. ความสนใจในสถานการณ์บ้านเมือง สังคม เศรษฐกิจ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศและต่างประเทศ

3. ความยินดีและพร้อมที่จะประเมินและวิจารณ์ตนเอง ยอมรับฟังข้อวิจารณ์ หรือการประเมินจากผู้อื่นทั้งในและนอกโครงการ

4. มีความสามารถที่จะตั้งคำถามอย่างมีวิจารณญาณและอย่างวิเคราะห์วิจารณ์

5. มีความยึดมั่นต่อพันธกรณีในระยะยาวกับชุมชนที่ทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ผูกพัน เพราะเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน

6. มีความแน่วแน่ที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชน และมีพันธกรณีที่ยอมรับ และพิจารณาให้ความสนใจชาวบ้านผู้ร่วมโครงการวิจัยอยู่ในอันดับความสำคัญแรกก่อนความสนใจของนักวิจัยเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

จิตติวรรณ อินทรผล (2549 : 100 - 101) ได้วิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) โดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นักเรียนจำนวน 30 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารและนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปและมีจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนดังกล่าวถึงร้อยละ 70 ผลการพัฒนาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยร้อยละ 73.18 และนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวถึงร้อยละ 73.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความสุขสนุกสนาน มีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก รู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาอังกฤษได้ นอกจากนี้การทำงานเป็นคู่และการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มยังช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ

จิตพิมล พลสมบัติ (2549 : 110) ได้ทำการพัฒนาทักษะการฟัง – การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ที่เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษด้านทักษะการพูดคิดเป็นร้อยละ 75.10 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินในแต่ละทักษะคิดเป็นร้อยละ 65.38 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองทักษะไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ขึ้นไป นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีพัฒนาการในการพัฒนาทักษะการฟัง – พูดดีขึ้นเป็นลำดับ ทั้งในด้านความรู้ (Knowledge) ซึ่งจากผลการสรุปคะแนนความก้าวหน้า จากแบบทดสอบวัดความก้าวหน้าด้านทักษะการฟัง – พูดทำขวจรเมื่อนำผลมาเปรียบเทียบกันทั้ง 3 ขวจรพบว่า นักเรียนมีคะแนนสูงขึ้นตามลำดับ ในด้านทักษะกระบวนการ (Process Skill) พบว่านักเรียนมีการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ นักเรียนรู้จักวางแผนในการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจนและรู้จักปรับตัวให้ดีขึ้นในการทำงานกลุ่มหรืองานคู่ โดยอาศัยการฟังหาซึ่งกันและกัน และที่สำคัญนักเรียนได้รู้จักตนเองว่ามีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขอะไรบ้าง ในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) จากบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียน บันทึกผลการสอนของครู และจากการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่านักเรียนส่วนมากมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ และมีระเบียบวินัยในการเรียน รักษาข้อตกลงในการเรียนร่วมกัน ได้เป็นอย่างดี และนักเรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษามากขึ้นเป็นลำดับ

บุญยฤทธิ์ ปิยะศรี (2549 : 102 - 108) ได้วิจัยการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อตามสภาพจริง มีผู้วิจัยร่วม 2 คน นักเรียนจำนวน

35 คนมีทั้งหมด 5 วงจร เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างโดยการบันทึกวีดีโอ การสังเกตของผู้ร่วมวิจัย การเขียนอนุทินของนักเรียนและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผลการวิจัยปรากฏว่า

วงจรที่ 1 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ออกเสียงคำศัพท์ไม่ถูกต้องเพราะเป็นคำศัพท์เฉพาะและตอบคำถามไม่ถูกต้องเพราะไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน

วงจรที่ 2 พบว่านักเรียนมีความเข้าใจมากขึ้นแต่ยังเขียนสรุปความสำคัญของเรื่องลงในผังความคิดได้ไม่ถูกต้องตามโครงสร้างไวยากรณ์

วงจรที่ 3 พบว่านักเรียนเขียนได้ถูกต้องมากขึ้นแต่ยังมีนักเรียนจำนวน 4 คน ที่สมัครอีเมลไม่เป็นจึงไม่เขียนอีเมล และนักเรียนจำนวน 11 คน เขียนชื่อตัวเอง อายุ วัน เดือน ปี เกิด ไม่ถูกต้องและการปฏิบัติในวงจรนี้ยังพบว่านักเรียนให้ความสนใจ มีความตื่นตัวและกระตือรือร้น และมีความมั่นใจในการใช้ภาษามากขึ้น

วงจรที่ 4 ผู้วิจัยได้สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่ไม่เขียนอีเมลและเขียนไม่ถูกต้องจนกระทั่งเขียนข้อมูลส่วนตัวได้ถูกต้อง จากนั้นจึงจัดกิจกรรมพัฒนาการฟัง โดยให้นักเรียนฟังเพลง พบว่า นักเรียนตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังไม่ได้เพราะไม่คุ้นเคยกับเจ้าของภาษา

วงจรที่ 5 พัฒนาทักษะการฟังอีกครั้ง พบว่า นักเรียนให้ความสนใจกับภาพยนตร์มาก แต่นักเรียนส่วนใหญ่ฟังไม่ทันและยังคงตอบคำถามไม่ได้เหมือนเดิม

โดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้สื่อตามสภาพจริงช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน เพิ่มขึ้น

รัตณี คงน้อย (2551 : 143 - 147) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร พบว่า

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอเนื้อหา นักเรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษา ครุณาเสนอบริบทหรือสถานการณ์โดยใช้สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อที่เป็นของจริง รูปภาพ บัตรคำศัพท์ แถบบันทึกเสียง 2) ขั้นฝึก นักเรียนได้ฝึกการใช้ภาษาที่ได้เรียนรู้โดยฝึกเป็นกลุ่ม จากนั้นฝึกเป็นคู่ จากนั้นให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดและใบงานเพื่อเป็นการฝึกทักษะทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง พูด อ่าน และเขียน 3) ขั้นนำภาษาไปใช้เพื่อการสื่อสาร นักเรียนได้ทดลองใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองจากกลวิธีสอนที่นำเข้ามาใช้ คือ เกมทางภาษา การแสดงบทบาทสมมติและ The Information Gap Principle

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้เป็นร้อยละของคะแนนเต็ม คิดเป็นร้อยละ 73.06 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 88.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 70

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความสนุกสนาน มีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก รู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถฟัง พูด อ่าน และเขียน ภาษาอังกฤษได้ นอกจากนี้การทำงานเป็นคู่และการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มยังช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ

เกี่ยวข้องกับการเล่นที่บ้าน

สุพัตรา ตาลคี (2551 : 77 - 79) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่นที่บ้าน 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอนุบาล 3/1 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดประสบการณ์ประกอบการจัดกิจกรรมเกมการเล่นที่บ้านเพื่อพัฒนาพหุปัญญา จำนวน 20 แผน คู่มือการจัดกิจกรรมเกมการเล่นที่บ้านเพื่อพัฒนาพหุปัญญา จำนวน 20 เกม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความสามารถทางพหุปัญญา แบบทดสอบความสามารถทางพหุปัญญาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถด้านภาษา ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ความสามารถด้านธรรมชาติวิทยา ความสามารถทางด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ แบบสังเกตพฤติกรรมความสามารถทางพหุปัญญาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถทางด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถทางด้านการเข้าใจผู้อื่น ความสามารถด้านการเข้าใจตนเอง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความสามารถด้านพหุปัญญาก่อนและหลังการทดลองของนักเรียน โดยใช้ t - test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางพหุปัญญาทั้ง 8 ด้านของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่นที่บ้าน อยู่ในระดับที่ดี ($\bar{X} = 9.58$)

คิดเป็นร้อยละ 95.91 และนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านมีความสามารถทางพหุปัญญาทั้ง 8 ด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศุภวรรณ นาคนิล (2552 : 78 - 85) ได้ทำการวิจัยผลการพัฒนาทักษะการฟัง การพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านตามรูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ (1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียนเป็นการกระตุ้นความสนใจ ทบทวนความรู้เดิมเพื่อนำเข้าสู่เนื้อหา โดยใช้รูปภาพ เกม เพลง การเล่านิทาน (2) ขั้นตอนประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ 1) ชี้นำเสนอ โดยการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน 2) ขั้นฝึกปฏิบัติให้นักเรียนได้ฝึกถาม ตอบ สนทนา ได้ตอบตามเนื้อเรื่องของกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน 3) ชี้นำไปใช้ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการฟัง การพูด โดยแสดงบทบาทสมมติ (3) ขั้นสรุป ให้นักเรียนสรุปเนื้อหาด้วยตนเอง (4) ขั้นประเมินผล ประเมินจากแบบฝึกหัดและแบบบันทึกผลการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนาทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านพบว่าจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินเฉลี่ยร้อยละ 83.33 และมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษร้อยละ 78.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 70

3. ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับมากคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.19 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน

ประคิษฐ์ คิอินธิ (2552 : 103-104) ได้วิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องการเล่นพื้นบ้านชาติพันธุ์ โย้ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีเจตคติต่อการเรียนสูงกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการที่ดี โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผสมผสานกันแล้วนำมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน สร้างความสนใจต่อนักเรียนให้ต้องการเรียนรู้ในบทเรียน มีกิจกรรมสร้างความเข้าใจและเสริมความเข้าใจ มีกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว ซึ่งผู้เรียนมีความพอใจมาก นอกจากนั้น

ด้านความเข้าใจบุคคลอื่นหรือด้านสังคมผู้เรียนยังได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน เกิดความตระหนักในความรู้สึกของผู้อื่น เกิดความรับผิดชอบ นักเรียนมีการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ตามที่ตนเองถนัด โดยเฉพาะด้านดนตรี ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย และด้านสังคม เช่น กิจกรรมร้องเพลง การแสดงท่าทางประกอบเพลง การเล่นเกม ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านอารมณ์ จิตใจสูงขึ้นอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

ศักดิ์สิน ช่องคารากุล (2553 : 261) ได้ศึกษาการละเล่นพื้นบ้านไทยของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง : การจัดการความรู้เพื่อการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่ฐาน พบว่า ความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์วรรณา เป็นความรู้ของท้องถิ่นที่สั่งสมและสืบทอดกันมา เพื่อสร้างความเพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์ ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ สร้างความตระหนักยอมรับถึงคุณค่าของสิ่งดีงาม เด็กเล่นด้วยความสนุก มีการสะท้อนถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของชุมชน ส่งเสริมความงอกงามทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การละเล่นพื้นบ้านได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปกับสุนทรียภาพ เกิดความงอกงามทางสติปัญญา เพื่อเป็นการสืบสานสิ่งที่ดีงามของวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้สถานศึกษาควรนำไปในการสืบสานด้วยการจัดการความรู้เก็บเกี่ยวสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ที่มีมาในอดีต

เกี่ยวกับการจัดการความรู้

โชคชัย ภูมิศรีจันทร์ (2553 : 100 - 105) ได้ทำการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนโดยใช้การจัดการความรู้ พบว่า กระบวนการในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนโดยใช้การจัดการความรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน อันประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน ขั้นที่ 2 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน ขั้นที่ 3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการทำงาน of นักเรียน และขั้นที่ 4 ประเมินผลกระบวนการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน ทำให้นักเรียนมีความสามารถ คุ้มครองความรู้เรื่องการทำข้าวหลามได้ และนักเรียนสามารถทำงานได้อย่างมีกระบวนการ คือ มีการวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผลการทำงาน ตลอดจนการทำงานสำเร็จอย่างมีคุณภาพ และยังสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาภูมิปัญญา ต่อยอด สืบทอดและรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าอย่างรู้คุณค่า ใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย

ผู้สังคมนำปัญหาท้องถิ่นจากการปฏิบัติจริงร่วมกับปราชญ์ ผู้รู้ และผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ และมีกระบวนการที่สอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ที่มุ่งเน้นส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น สังคม เพื่อเอื้อต่อการศึกษา และเรียนรู้ ระดมทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน/ท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาระบบการเรียนรู้ชุมชน/ท้องถิ่น ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้สืบไป

พิชชาภรณ์ ปะตังธาโต (2553 : 156-157) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องพืชสมุนไพรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กล่าวไว้ว่า ผลการกำหนดฐานการเรียนรู้ เรื่องพืชสมุนไพรในชุมชนบ้านเม่นใหญ่ เมื่อจัดทำแผนที่ความรู้ นำไปสู่ความชัดเจนในการกำหนดฐานการเรียนรู้ โดยจัดเป็นฐานการเรียนรู้ 3 ฐานเรียนรู้ สามารถที่จะสร้างพฤติกรรมที่เป็นการส่งเสริมการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างสมดุลการใช้ประโยชน์อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ การส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน และฐานการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2562) ที่เสนอว่า การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อให้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกษาระบบ นอกระบบ และการศึกษาดตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะนำเอาภูมิปัญญาของคนในชุมชนบ้านเม่นใหญ่ในเรื่อง พืชสมุนไพรมาจัดการเรียนการสอนที่เป็นการเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Johnson (1994 : 98) นักศึกษามหาวิทยาลัยเอสเซก ประเทศอังกฤษ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและการปฏิรูปการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร พบว่าในอนาคตรจัดการเรียน การสอนภาษาอังกฤษแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะมนุษย์ใช้ ภาษาในการติดต่อสื่อสารและเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสาร

Halding (1996 ; อ้างอิงใน จิตติวรรณ อินทรผล. 2549 : 49) นักศึกษามหาวิทยาลัยเกรส ประเทศออสเตรเลีย ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษา การ

พัฒนาการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษาชั้น ได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและสืบเนื่องกันมาตลอด โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เนื่องจากความจำเป็นทางด้านการสื่อสาร ซึ่งนำไปสู่การสอนภาษาอังกฤษในรูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างกว้างขวางขึ้น และจำเป็นที่จะต้องฝึกครูให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาให้มาก

เบ (Ba. 2004 : 99) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การจัดการความรู้และวัฒนธรรมองค์กรตามทัศนะทางสังคมเพื่อทดสอบความสัมพันธ์การจัดการความรู้กับวัฒนธรรมองค์กร รูปแบบที่ใช้ในการศึกษามี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบระบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญคือ ศึกษาศาสนาแวดล้อม การสร้างความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการบันทึกเหตุการณ์สำคัญขององค์กร และ 2) รูปแบบการแข่งขันสร้างมูลค่าของวัฒนธรรมในองค์กรที่ปรากฏชัดเจน 4 ด้าน คือ ด้านความสนใจร่วมกัน ด้านการตลาด ด้านงานเฉพาะกิจ และลำดับขั้นสายงาน ตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปรได้รับการศึกษาด้วยวิธีการสำรวจไขว้สาย เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 51 ทีมใน 21 องค์กร แบ่งตามระดับความเข้มแข็ง เป็น 3 ระดับ คือ ระดับทีมงานที่มีความเข้มแข็งมาก ระดับทีมงานที่มีความเข้มแข็งปานกลาง และระดับทีมงานที่มีความอ่อนแอ ผลการศึกษา พบว่า แต่ละกลุ่มมีระดับการจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน ทีมงานที่มีความเข้มแข็งมากมีมากและมีกระบวนการจัดการความรู้ส่งผลต่อการสร้างผลงานอย่างมีคุณภาพแสดงถึงการมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันที่ดี

ดูริโกวา (Durcikova. 2004 : 106) ได้ศึกษาบทบาทของนักจัดการความรู้กับการสร้างบรรยากาศการจัดระบบการจัดการความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในองค์กร เพื่อศึกษาหาสาเหตุการสร้าง ปรับปรุงและผลกระทบการทำงานของจัดการความรู้ต่อบรรยากาศในองค์กรและผลผลิต ผลกระทบอย่างหนึ่งที่พบคือ การให้การสนับสนุนทางเทคโนโลยี การนำเสนอรูปแบบ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะนิสัยการศึกษาความรู้ การนำการจัดการความรู้มาใช้ การสนับสนุนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และบรรยากาศขององค์กรการใช้เทคโนโลยีกับการมีสิ่งแวดล้อมเพื่อการทำงานที่เหมาะสม ดำเนินการสำรวจนักปฏิบัติการณ์ 150 คน จากจำนวนบริษัท 7 บริษัท มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 110 คน ตั้งสมมติฐานว่าในองค์กรมีการจัดการความรู้โดยการนำความสำคัญในการช่วยให้ประหยัดเวลาทำงานและการให้การสนับสนุนเครือข่าย เพื่อการปฏิบัติงานผ่านเครือข่ายส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

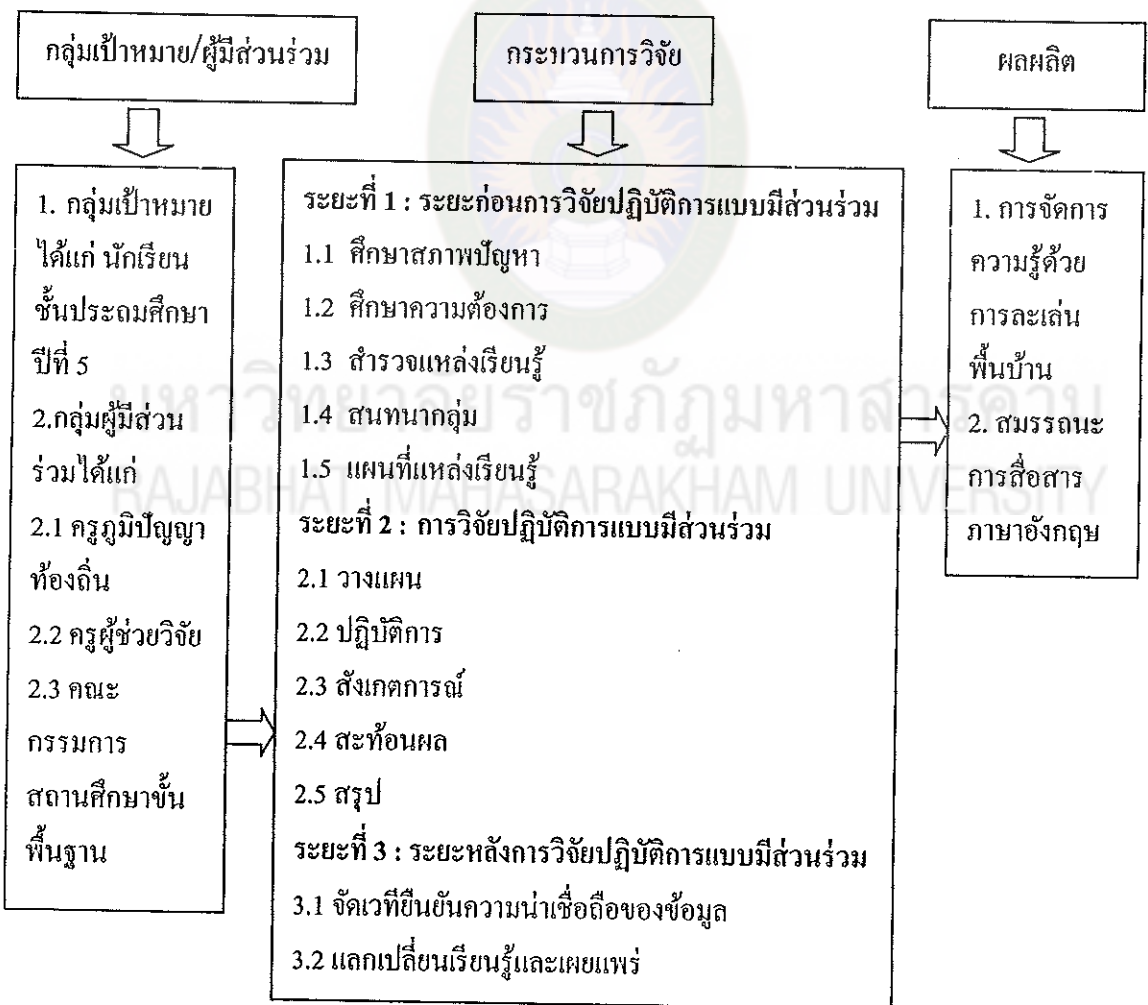
คีย์เซอร์ (Keyser. 1999 : 116-119) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้และผลการปฏิบัติงานของลูกจ้างบริษัทไฟฟ้ารัฐเทนเนสซี เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของการจัดการความรู้ในองค์กรและผลงานของลูกจ้างจำนวน 1,870 คน ซึ่งเดิมการจัดการความรู้มุ่งเน้นการรับรู้ของผู้บริหารระดับกลางและระดับสูง

การศึกษานี้จึงมุ่งไปที่กลุ่มพนักงานระดับล่างซึ่งมีการศึกษาไม่สูง ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างการจัดการความรู้และผลการปฏิบัติงานลูกจ้าง และยังมีความแตกต่างในการรับรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ระหว่างลูกจ้างกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการละเล่นพื้นบ้าน และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการทำวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้เพื่อที่จะพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการละเล่นพื้นบ้าน ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย